Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
...АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ...21-нээ гарана | № 217 (16740) | 1984 оной сентябриин 20, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

ДАЙШАЛХЫ АЛДАР СОЛО

Агууехэ Илалтын 40 жэлэй хүндэлэлдэ аллейн эхи табигдаба

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай баатаршалгын хүндэлэлдэ сентябриин 18-да СССР-эй ВДНХ-да баярай оршон байдалда Алдар солын аллейн эхи табигдаба. Эсэгэ ороной эрхим сортын сирень түрүүлэн һуулгагдаба. Эдэнь гэбэл, «Маршал Жуков», «Маршал Василевский», «Михаил Шолохов», «Красавица Москвы», «Зоя Космодемьянская», «Поль Робсон», «Джавахарлал Неру» болон бусад сортнууд болоно. Сэсэг тариха талаар мэдээжэ совет мэргэжэлтэ, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, «Сирениин алтан һалаа» гэжэ уласхоорондын шанда хүртэгшэ Л. А. Колесников олонхи сортнуудыень бии болгоо юм.

Ерэхэ жэлэй Майн һайндэртэ Алдар солын аллейдэ түрүүшын сэсэгүүд һалбаржа эхилхэ юм.

(ТАСС).

...А ХУРЯАЛГА-84

...УУ НАҺАНАЙ УРМАНДА

РЕПОРТАЖ

...рэй туршада та- ...һужа ороһон ...югой һүүлээр ...эңгэри сэлмэбэ. ...оргойн гүнзэгы ...ытэ наран гэнэн ...саараа үргэн та- ...хаймадан-хаймар- ...э. Харгын хоёр ...й нэмжын урга- ...далай мэтээр ...миралзана. Тэ- ...гүр ажахын аха- ...Н. Р. Евсеевтэй ...н машинын нэгэ ...ан доро ябана- ...агрономой ша- ...ртай. Һайнаар ...рна харахадаа, ...омог баяр орь- ...ёһотой даа. Энэ ...н соогоо олохон ...үзэһэн лэ бай- ...лай бэрхэшээл- ...н, баян ургасын ...ябахадаа, та- ...л адли алтан ...эн үһэнинь ...һаа эхитэн, са- ...«хюруда» дай- ...лтажа захалаа. ...даа сугларһан ...асагаан, дабха- ...элэн харасатай ...эзбхилэн, бидэн ...н хараад: ...гүт, тэрүү тэрэ ...эй хойно хойно- ...ябахые,— гээд

Николай Родионович хургаараа заажа харуулба.

Зүгөөр агаар зэрэлгээтээд, нюдэнэй хараада юуншье торон тогтоногүй. Гансал таряан далайн эбхэрхэнь харагдана. Гэнтэ һэрюухэн һэбшээнэй хүдэлхэдэ, зэрэлгээн үгы боложо, дэгдэн хөөрэн талиишаба. Эгээл энэ үедэ аяар холо баруун тээ зургаан комбайнай һубарилдан ябахань одоол элихэнээр харагдажа захалба.

— Эндэмнай комбайнернуудаар залуушуул ажаллана,— гэжэ Николай Родионович тугаархана замхаһан хөөрөөгөө һэргээнэ,— тэдэнэй түрүү зэргэдэ таряа хуряалгаар үнгэрэгшэ жэлэй районой чемпион Анатолий Еронтьев, залуу коммунист Валерий Доржиев, комсомолшууд Владимир Рачинский, Зоригто Доржиев, Иван Воробьев гэгшэд талынгаа хүсэтэ онгосонуудые жолоодон ябана.

— Үсэгэлдэртөө хүбүүднай һайнаар лэ хүдэлөө. Комбайнуудынь нэгэшье зогсоогүй. Зуун табин гаран гектарай таряан баалнууд болгон унагаагдаба бшуу,— гээд, хуряалгын-транспортна комплексые хүтэлбэрилэгшэ, совхозой Тээгдын отделениин тракторно-таряан ажалай бригадир, Октябриин Революциин орденто коммунист Х. Н. Бадмацыренов ахамад агроном Евсеевэй хөөрөөе үргэлжэлүүлнэ — Таряа хуряалгын түрүүшын үдэрнүүдтэ 100 гаран гектарта тариг-даһан намарай хара таряан баал болгогдон сабшагдаа. Ойрын үдэрнүүдтэ тэдэнээ суглуулан, орооһыень сохижо абахабди. Гектар бүриһөө 13 центнерһээ бага бэшэ ороо̄һон хуряагдаха бэзэ, — гэжэ нэмэбэ.

Хүрбын совхозой Тээгдын отделениин таряан 1500 гаран гектар газар эзэлнэ. Хэрбээ тэрэнэйнгээ гектар бүриһөө дунда зэргээр 15 центнер ороо̄һо хуряагаа һаа, хамтадаа 22,5 мянган центнер таряа абахань гээшэ. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо, аяар 6,5 мянган центнерээр сэхэ болохо зэргэтэй.

Отделениин тракторно-таряан ажалай бригада 12 комбайнтай. Тэдэнэй зургаанийнь таряа баал болгон хадана. Бэшэнийнь унагаагдаһан таряанай хатажа захалхада, монсогоршье ороо̄һыень гээнгүйгөөр сохижо абаха юм. Гадна үшөө СКД-6 түхэлэй хоёр комбайн үндэрөөр мушхаран ургаһан таряа баал болгон унагаана.

— Хоёрдохи жэлээ хамтын подрядай гуримаар хүдэлжэ байһан манай коллектив дотор дүй дүршэлтэй механизаторнууд олон даа. Тэдэнэй тоодо манай бригадир Хандажап Надмитович ороходо ёһоороо ороно. Тэрэ залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хэды ехээр анхаралаа хандуулдаг гээшэб? — гээд комсомолой гэшүүн Александр Журавелиин хэлэжэ байхыень нэгэтэ бэшэ шагнаа хүм. Энэмнай тиимэшье гайхалтай бэшэ ааб даа. Бригадын бүхы шахуу залуу механизаторнууд Дмитрий Вахрушев, Сергей Аглямов, Евгений Разумов, гэгшэд Буряадай АССР-эй габьяата механизатор Бадмацыреновые ёһотойл багшамнай гээд нэрлэхэдээ, газар ажалда дуратай байһанаа үшөө дахинаа гэршэлнэ гээшэл!

Коммунист Бадмацыреновэй бригада комсомол-залуушуулай коллектив гээд тоологдодог юм. Энэ жэлэй таряа хуряалгые богони болзор соо, һайн шанартайгаар үнгэргэе гэжэ районойнгоо ажахынуудай тракторно-таряан ажалай бригаднуудай гэшүүдые уряалһан хандалгань һайшаан дэмжэгдэһэн байна. Мүнөө районой бусад ажахынуудай механизаторнууд тэдэнэй үнэтэ үүсхэлые дэмжэн, үргүүлһэн ургасаа эрхим шанартайгаар, саг болзортонь хуряажа абахын түлөө тэмсэжэ байна.

Мүнөө хуряалгын-транспортна комплексын механизаторнууд урдаа табигдаһан зорилгонуудаа заа тагүй дүүргэхын тула эршэтэ ажалай социалис мүрысөөндэ хам оролсоод, нарата үдэр, час бүхэнние үндэр бүтээсэтэйгээр хэрэглэхын түлөө тэмсэжэ байна.

Г. БАДМАЕВ.
Хориин район.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко Грециин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь Х. Флоракиста Ленинэй орден сентябриин 18-да барюулба.

ҮНДЭР ДЭЭДЫН ШАГНАЛ БАРЮУЛАГДАА

Үндэр дээдын шагнал барюулха үедөө нүхэр К. У. Черненко иигэжэ хэлээ:

Хүндэтэ нүхэр Флоракис!

Намда даалгагдаһан хүндэтэй даалгабарие бэелүүлжэ байһандаа сэдьхэлээ ехээр ханаһаб. Танда—уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, Грециин баатаршалгата Коммунис партиин шалгагдамал хүтэлбэрилэгшэ, грек арадай үнэн хүбүүндэ—коммунист бүхэндэ үнэтэй сэнтэй шагнал — Ленинэй орден барюулхыемни зүбшөөгыт.

Революционно ехэ алдар габьяатай байһанайнгаа түлөө, империализм ба хархис хүсэнүүдтэ эсэргүүгээр, эб найрамдалай, демократиин ба социально-дэбжэлтын түлөө шэн габьяатайгаар тэмсэһэнэйнгээ түлөө, эб найрамдалай, демократиин ба социальна дэбжэлтын түлөө, мүн Грециин болон Советскэ Союзай хоорондохи хани барисаае, харилсаа холбоое бэхижүүлгэдэ ехэ хубитаяа оруулһанайнгаа түлөө, мүн түрэһөөр 70 наһатай болоһонтоёо дашарамдуулан, Та энэ үндэр дээдын шагналда хүртэбэт. Хатуу шэрүүн ангиин тэмсэлдэ хатуужаһан, дайнай жэлнүүдэй гал дүлэн соогуур гараһан Грециин алдар суута революционернүүдэй тоодо оронот.

Хархис засагаархидай зүгһөө хашалта харшалалтануудта ороходоо, Та болон танай нүхэдүүд зоригоо мохоогүйт. Арадай эрхэ сүлөөгэй түлөө эрэлхэгээр дайлалдаһан, партиингаа нэрэ хүндые сахин хамгаалһан, марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын тугта үнэн сэхэ байлгаяа сахиһан байналта.

Мүнөө Та Грециин коммунистнуудай нэрэ хүндэтэй хүтэлбэрилэгшэ болонот. Та тэдэнэй таһаршагүй эрхэнүүдэй, ажабайдалайнь аша туһын түлөө, грек арадай национальна аша туһада харюусаһан демократическа дотоодын ба гадаадын политикын түлөө оронойнгоо ажалшадай тэмсэлэй манлайда дабшаналта.

Империализмын ээрхэг түримхэй бүлэгөөрхидэй гэмээр мүнөө дэлхэй дээрэхи байдал айхабтар түгшүүрилтэй болонхой. Иимэ оршон байдалда Грециин эб найрамдалта гадаадын политика, хүршэ гүрэнүүдтэй, тэрэ тоодо Советскэ Союзтай хани барисаа, харилсаа холбоо тогтоохо гэһэн тэрэнэй эрмэлзэл хадаа дэлхэйн ядерна дайе зайсуулан сарахын түлөө тэмсэлэй шухалын шухала нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь болоно.

Энэ политикыетнай үндэрөөр сэгнэнэбди, ороной демократическа түрүү хүсэнүүдэй тэрэниие бүрилдүүлэн бэелүүлгэдэ ямар ехэ үүргэ дүүргэдэг байһыень ойлгонобди.

Танай, нүхэр Флоракис, дүлэтэ патриотизм, эб найрамдалай, Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ даан байдалай хэрэгтэ үнэн сэдьхэлһээ талархалтнай грек арадай дунда ехэ нэрэ хүндэтэй болонхой. Бусад олон оронуудай эб найрамдалай ба хүгжэлтэ дэбжэлтын тала баригшадай зүгһөө ехэ нэрэ хүндэдэ хүртэнхэйт.

Коммунис бата этигэл найдалтай, марксизм-ленинизмын агуу ехэ суртал һургаалые зохёохы ёһоор хэрэглэжэ шададаг байһандаа, тэрэниие хазагайруулха гэһэн али бүхы һэдэлгэнүүдтэ эбсэшэгүй байһандаа Та иимэ ехэ нэрэ хүндэтэй болоолта. Тиин мүнөөдэр партиин талаар нүхэдэйнгөө зүгһөө Таниие зүрхэ сэдьхэлһээ хүндэлжэ, дурлажа байһанаа мэдүүлнэб.

ЦК-гай Генеральна секретарһаа Грециин коммунистнуудай гүнзэгы халуун мэдэрэлтэй байһыень Грецидэ ябахадаа этигээ бэлэйб.

Бидэнэртэ, Советскэ Союзай коммунистнуудта, Та ниитэ нэгэн һанал бодолтой хүн ба соратник байхаһаа гадна, манай ороной үнэн сэхэ, бата найдамтай хани нүхэр болонот!

Манай хоёр партиин хоорондохи аха дүү ёһоной харилсаае хүгжөөлгэдэ, Грециин ба Советскэ Союзай хоорондохи харилсан ажаллалгые хүгжөөлгэдэ Та ехэ хубитаяа оруулнат.

Таниие, нүхэр Флоракис, 70 наһанайтнай ойгоор, Ленинэй орденоор шагнагдаһаартнай үнэн зүрхэнһөө амаршалхыемни зүбшөөгыт.

Грек арадай аша туһада, эб найрамдалай, демократиин ба социализмын үг зорилгонуудай илан мандахын аша туһада элүүр энхэ ябахыетнай, олон удаан жэлнүүдтэ ажаһуухыетнай, үрэ түгэсөөр ажаллахыетнай Танда бидэ бултадаа эрхэ сэдьхэлһээ хүсэнэбди.

Нүхэр Х. Флоракис харюугай үгэ хэлэхэдээ, тэрэнэй ажал ябуулгые иимэ үндэрөөр сэгнэһэнэйнь түлөө КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, нүхэр К. У. Черненкодэ үнэн зүрхэнһөө баяр баясхалан хүргэбэ. Энэ үндэр дээдын, хүндэтэй шагнал хадаа Грециин Коммунис партиин тэмсэлые мэдэрһэн ушар болоно, КПСС болон КПГ-гэй таһаршагүй холбоо барисаатай байһыень һулдэлнэ гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Энэ шагнал намда, манай бүхы партида национальна бэеэ даан байдалай, эб найрамдалай, демократиин ба социализмын түлөө тэмсэлдэ бүри ехэ харюусалга олгоно гэжэ нүхэр Х. Флоракис хэлэбэ.

Империалистнууд дэлхэй дээрэхи байдалые улам шахардуу шанга болгоно гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Американ империализмын болон тэрэнэй туһамаршадай харата муухай ябуулгануудһаа эб найрамдалые хамгаалхын түлөө тэмсэлээ хүгжөөхэ гээшэ шухалын шухала удха шанартай асуудал болоно.

Ниитэ хүн түрэлтэнэй энэ зорилгые бэелүүлгэдэ агуу ехэ Советскэ Союз түрүүшүүлэй зэргэдэ дабшана.

Советскэ Союзай эб найрамдалта дурадхалнууд бүхы хүн түрэлтэндэ ашатай туһатай байна гэжэ үзэл сурталай хараа бодолһоо дулдыдангүй, ушар ёһо ойлгохо хүн бүхэн тоолоно бшуу. Бүгэдэ ниитын эб найрамдалай хэрэгтэ Советскэ Союзай оруулһан иимэ хубита имагтал гоё үгэнүүдээр хизаарлагдадаггүй юм. Энэнь тэрэнэй ажал хэрэгүүдтэ бэелүүлэгдэнэ, совет экономико болон обществодо ехэ гарза хохидол ушаруулна. Советскэ Союзда зүрюу харша ямаршье ябуулга энэ бодото байдалые далдалан халхалжа, Советскэ Союз болон бусад социалис оронуудтай һаналаа нэгэдэхэдэмнай һаад ушаруулжа шадахагүй.

Бидэ Ленинэй партиие, совет ажалша хүниие гүнзэгы сэдьхэлһээ хүндэлдэгбди. Тэрэнэй ажал хэрэгүүд, патриотизм ба үндэр ехэ интернационализм эб найрамдалай хэрэгтэ тэрэнэй оруулһан хубитын хүсэтэ үндэһэ һуури болоно.

Ленинэй һургаалые сахин хамгаалха гээшэ коммунист бүхэнэй гол уялга болоно гэжэ бидэ тоолонобди. Али бүхы асуудалнуудаар Советскэ Союзтай манай ороной холбоо барисаае хүгжөөхын түлөө Грециин Коммунис парти тэмсэнэ. Энэ хадаа арадуудай ажабайдалай аша туһада, дэлхэйн энэ районда эб найрамдалые хангахын тула тон үнэтэй сэнтэй эрхэ нүхэсэл болоно гэжэ бидэ тоолонобди.

Балканда ядерна буу зэбсэггүй зоно байгуулха тухай дурадхалые Советскэ Союз дэмжэнэ гэжэ Танай, нүхэр К. У. Черненко, хэһэн мэдүүлгые грек арад сэдьхэлээ ханангяар угтаба.

Социалис обществоёо саашадань нарижуулан һайжаруулхын түлөө, уласхоорондын эб найрамдалые бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ бүри ехэ амжалтануудые түйлаха халуун хүсэлэнгүүдые нүхэр Флоракис КПГ-гэй Центральна Комитедэй үмэнэһөө нүхэр К. У. Черненкодэ үгынгөө түгэсхэлдэ дамжуулһан байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. Н. Ментешашвили, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша А. М. Александров, мүн КПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн К. Цолакис, КПГ-гэй ЦК-гай гэшүүн К. Гацос гэгшэд шагнал барюулалгын үедэ байлсаа. Шагнагдагшые тэдэнэр үнэн зүрхэнһөө халуун дулаанаар амаршалба.

(ТАСС).

...РИГ ...РУУЛНА

...эдэ манай совхоз... ...хуряалгын хүдэл... ...дундаа ябажа ...га дээрээ 3988 ...таряан хуряагдаха ...1600 гаран гек... ...болгон сабшаг... ...тар талмайдань ...хуряагдаа. Хам... ...ай гуримаар хү... ...Корсаковай, ...тракторно-таряан ...гадануудай гэ... ...шэ үрэ дүнгүүд... ...гектар бүриһөө ...нер ешмээн аб... ...123 гектар тал... ...гектарай 16,6 ...орох хуряагдаад

...хуряалгын түрүү... ...үдһөө коммунист ...Пинтаев, Ген... ...енович Хамуев, ...нилович Пухов... ...үндэр бүтээсэ... ...алажа, халаанайн... ...110—120 про... ...нээ. КПСС-эй гэ... ...Константинович ...Иван Поликарпо... ...ин, Александр ...Брахаев, бусад го... ...та дээрэ шалгар...

...манай таряашад ...центнер ороо̄һо ...жүлжа абаха ха... ...Гүрэндэ 4,5 мян... ...рынь худалдаха... ...э абтаһан урга... ...эжэ, гүрэндэ ту... ...ороо̄һо таряан бэл... ...400 гаран цент... ...162 центнер ...хүрэнгэ болгог... ...эрлэгдэжэ хадага...

...хуряалгада хабаа... ...дунда ниитэ-поли... ...дэлмэри үргэнөөр ...Агитаторнууд ...С. Майоров гэг... ...лтой хөөрэлдөө... ...үргэдэг, социалис ...дүнгүүдые үдэр ...олдог байха юм. ...илагшадай хүн... ...хозоймнай түб ...ажалай алдар со... ...туг үргэгдэдэг. ...ханизаторнууд хү... ...20 хоногой түр... ...а хуряалгаяа тү... ...түлөө түрүүшын ...эйгээр тэмсэжэ

С. ДИМОВ,
...ваыскын районой ...Худариин совхо... ...омой секретарь.

МҮРЫСӨӨН ҮРГЭДЭНЭ

Загарайн районой Хүрбын совхозой механизаторнууд таряа хуряалгаяа түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаа. Дүй дүршэл ехэтэй комбайнернууд Михаил Иванович Белых, Николай Тимофеевич Солдатов, Александр Васильевич Белых гэгшэд хуряалгын түрүүшын үдэрнүүдһээ ажалай үндэр бүтээсэ түйлана. Үнинэй механизатор Владимир Васильевич Воробьев үшөө 1977 ондо «Колос» комбайн даажа абаһан юм. Мүнөө тэрэ ажахын комбайнернуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөнэй манлайда дабшана.

Таряа хуряалгын үедэ комбайнуудаа бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглахын тула комбайнер бүхэн штурвальщигтай хүдэлдэг юм. Мүнөө жэлдэ штурвальщигуудаар жолоошон Николай Дорошенко, трактористнууд Иван Солдатов, Владимир Калинин гэгшэд ажаллана.

Василий Потемкин Валерий Поникаров хоёр техническэ туһаламжа үзүүлхээр томилогдонхой. Комбайнуудай халташье зогсолтогүйгөөр хүдэлгэгдэхэ хэрэгтэ механик Владимир Семенович Солдатовай үүргэ ехэ.

Баал болгогдон сабшагдаһан таряан сохигдожо, түрүүшын ургасын алтан шаргал ороо̄һон тоог дээрэ орүүлагдаба. Тоогые даагша Борис Степанович Шульгинай хүтэлбэри доро халуун ажал эндэ эхилэнхэй. Таряа буулгаха цементээр хушагдаһан 3 мянган дүрбэлжэн метр хоёр талмай бэлэн. Таряа сэбэрлэхэ ОВП-20 түхэлэй гурбан машина хоёр халаанда хүдэлгэгдэжэ эхилбэ. Улаан-Үдын ой модоной ажахын мэргэжэлтэдые бэлдэдэг техникумэй һурагшад тоог дээрэхи ажалые оролдосотойгоор бүтээнэ.

Таряа хуряалгада хабаадагшадай дунда социалис мүрысөөн үдэрһөө үдэртэ үргэдэнэ. Эндэ шалгарагшадай хүндэлэлдэ Ажалай алдар солын Улаан туг ажахын түб һууринда үдэр бүри үргэгдэнэ.

Манай корр.

ТҮРҮҮ АРГААР

Сентябрь һарын эхинһээ Түнхэнэй районой «Сибиряк» колхозой механизаторнууд ороо̄һо таряагаа сабшан унагаажа, болбосорон эдеэшэһыень хадажа эхилэнхэй. Тус колхоз район дотороо ороо̄һо таряа эгээн ехэ талмайда ургуулдаг юм. Тиимэһээ харюусалгата хаһадаа һайнаар бэлдэһэн байна. Эндэ үдэрэй туршада 400-гаад гектар таряан сабшан унагаагдана, 100 гаран гектар хадагдана. Таряанайнь тоогто үдэр бүри 1500 центнер шэнэ ургасын ороо̄һо таряан ороно.

Колхоздо урданайхидаал ороо̄һо таряагаа звеньевой гуримаар хуряана. Эндэ хуряалгын-транспортна юһэн звено эмхидхэгдэнхэй. Эдэ үдэрнүүдтэ В. Ш. Шенхоровой толгойлһон Еловкын хуряалгын транспортна звено түрүүлжэ ябана. Тэдэнэр түрүүшын үдэрһөө таряа хуряалгадаа булта гараһан юм.

Ажахыда таряа хуряалга улам эршэдэнэ.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

НЭГЭШЬЕ ХООЛОС ҮЛӨӨХЭГҮЙ

Манай колхоздо тракторно-таряан ажалай хоёр бригада хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг юм. Ургаса таряамнайшье эдеэшэжэ, 8 комбайн тэрэниие баал болгон сабшахаар поли дээрэ гаргагдаа. Унагаагдаһан таряа сохижо суглуулгада талын 20 онгосо табигданхай. Мүнөө үедэ Залаа Үбэрэй тракторно-таряан ажалай бригадынхид эрхимлэжэ ябана. Комбайнернуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ коммунист Жалсан Дымбрылович Дабаев, комсомолшууд Дамдин Самбуев, Баатар Лудупов гэгшэд түрүүшын үдэрһөө шалгарба. Поли дээрэ ябуулагдажа байгаа бүхы хүдэлмэриие агроном Бальжинима Цыренжапович Лхамажапов шадамараар ударидаг юм. Залаа Үбэрэй тоог дээрэ түрүүшын 1000 гаран центнер алтан шаргал таряан буулгагдаба. Тоогые даагша Янжама Батожаповна Банзаракцаева түрүүтэй эндэхи хүдэлмэрилэгшэд гүрэндэ тушаагдаха ороо̄һо таряагаа сэбэрлэжэ, хатаажа эхилбэ. Бидэ гүрэндэ 15 мянган центнер ороо̄һо тушаахаар хараалнабди.

Таряашадай үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлхын тула бүхы хэмжээнүүд абтанхай. Полевой станууд һайнаар түхеэрэгдээ. Хүдэлмэрилэгшэдые моральна болон материальна талаар урмашуулха гуримууд баталагданхай. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүд үдэр бүхэндэ соносологдоно.

Тиигэжэ ургасаяа саг болзортонь, нэгэшье хоолос үлөөнгүйгөөр суглуулжа абаха гэжэ манай механизаторнууд ехэ оролдосотойгоор ажаллажа байна.

П. АМАГЫРОВ,
Зэдын районой «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ.

...РХИМЛЭНЭ

...совхоздо таряа ху... ...түрүүшын үдэрһөө ...омсомол-залуушуулай ...таряан ажалай бри... ...ы соогоо социалис ...э түрүүлжэ ябана. ...эндэхи залуу комбайнер комсомол хүбүүн А. Санжиев 2300 гаран центнер таряа сохинхой. Мүн залуу механизаторнууд С. Кожин, А. Цыремпилов гэгшэд баһал тус тустаа 1800—1900 центнер таряа бункерһаа гаргажа, мүрысөөндэ түрүүлнэ.

Ургаса амяарлан хададаг комбайнернуудай дундаһаа Н. С. Казаков, В. И. Молчанов гэгшэд тус тустаа 250 гектарай таряа баал болгоод мүрысөөндэ эрхимлэнэ.

А. КЛИМОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

МОНГОЛОЙ АРАДАЙ РЕСПУБЛИКЫН ЗОХЁОХЫ АЖАЛТАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Монгол болон совет арадуудай аха дүүгэй хани барисаае бэхижүүлхэ хэрэгтэ, ажахын болон соёлой байгуулалтын талаар Монголой Арадай Республикын түйлалтануудые олоной дунда ойлгуулан тарааха хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулһанайнь түлөө, Буряадай АССР-тэ болоһон МНР-эй үдэрнүүдтэй дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха:

Цывэгжабын ПУРЭВДОРЖЫЕ — МНР-эй гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай дуушан, МНР-эй арадай артист.

Хорлогийн УРТНАСАНИИЕ— МНР-эй гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай дуушан, МНР-эй арадай артистка.

Чулуунбаатарын ШАРХҮҮХЭНИИЕ — МНР-эй Хэнтэйн аймагай хүгжэмтэ-драмын театрай дуушан, МНР-эй арадай артистка.

Сономын УДВАЛЫЕ— Монголой Уран зохёолшодой холбооной секретарь, МНР-эй Гүрэнэй шангай лауреат.

Эрдэнэбатын ОЮУНИИЕ — МНР-эй Зохёохы ажалтай хүдэлмэрилэгшэдэй холбооной түрүүлэгшэ, МНР-эй арадай артистка.

Ням-Осорын ЦУЛТЭМЫЕ — МНР-эй Уран зураашадай холбооной түрүүлэгшэ, МНР-эй арадай уран зурааша.

Дэмбэрэлийн ЖАРГАЛСАЙХАНИИЕ—МНР-эй гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай дуушан, МНР-эй арадай артист.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЁНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1984 оной сентябриин 18.

ХАРИЛСААНАЙ ТОДОРХОЙ ГЭРШЭ

Республикымнай промышленна томо предприятинуудай нэгэн болохо Улаан-Үдын Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшадай коллектив Буряад оронд(о)мнай МНР-эй үдэрнүүдтэ хабаадалсахаяа ерэһэн түлөөлэгшэдые халуунаар угтаба.

...Комбинадай бүд нэхэлгын үйлэдбэриин цех. Үдэрэй 3 час 20 минута. Эндэ халаануудай хоорондохи забһарлалгын үедэ комбинадай хүдэлмэришэд олоороо сугларанхай. Хэмэл ендэр дээрэ микрофонууд, баглаа сэсэгүүд табигданхай. «Совет-монгол арадуудай эбдэршэгүй хани барисаан мандаха болтогой» гээд ород, монгол хэлэнүүд дээрэ бэшэгдэһэн лозунгнуудаар, совет, монгол тугуудаар шэмэглэгдэнхэй.

МНРП-эй ЦК-гай Үзэл сурталай таһагые дагшын орлогшо Д. Цахилгаан түрүүтэй Монгол ороной түлөөлэгшэдые, тэдэниие үдэшэжэ ябаһан КПСС-эй Буряадай обкомой соёлой таһагые даагша Д. Т. Цыремпиловые, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой промышленностиин таһагые даагша М. Ф. Платоновые, республикын соёлой министрэй орлогшо Ю. Ж. Батуевые хүдэлмэришэд халуун альга ташалгаар угтаба.

Холоһоо ерэһэн айлшадые хүндэмүүшээр угтажа абаһан нарин сэмбын комбинадай парткомой секретарь Д. П. Могоева совет-монгол хани барисаанай митингые нээжэ, комбинадайнгаа директор, Социалис Ажалай Герой К. П. Альцманда үгэ үгэбэ.

Тэрэ үгэ хэлэхэдээ, хүндэтэ айлшадаа халуунаар амаршалаад, комбинадайнгаа ажал хэрэгүүд тухай хөөрэбэ.

— Комбинадаймнай түрүү хүдэлмэришэд С. Козулина, Н. Хурхесов Монголой Арадай Республикын хүнгэн промышленностиин предприятида амжалтатайгаар ажаллана, залуу хүдэлмэришэдые һурган хүмүүжүүлнэ. Мүн тиихэдэ 1985 ондо хүршэ оронноймнай залуу 40 басагад, хүбүүд комбинадтамнай ерэжэ һураха юм. Манай арадуудай хани барисаан хэзээдэшье мүнхэ. Совет-монгол хани барисаан мандаха болтогой! — гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Комбинадай ноо̄һо илгалгын цехэй мастер, Буряадай комсомолой шангай лауреат Б. Э. Аюшеевада үгэ үгтэнэ.

— Манай коллектив монгол нүхэдөө урма баяртайгаар угтажа байна. Комбинадай бүлэг хүдэлмэришэд Монгол ороноор үнгэрэгшэ жэл аяншалжа ерээ һэн. Аяншалжа ябахадаа, танай экономико болон соёлой хүгжэлтые нюдөөрөө хараад, баясан омогорхожо хараад, баясаба. «Дружба—Найрамдал!»—гээд Б. Э. Аюшеева үгэеэ түгэсхэбэ.

Удаань үгэ абаһан утаһа ээрэгшэ «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденой кавалер В. А. Степанова нүхэдэйнгөө зүгһөө хүндэтэ айлшадаа үнэн зүрхэнһөө амаршалба.

Һүүлээрнь МНРП-гэй ЦК-гай Үзэл сурталай таһагые даагшын орлогшо Д. Цахилгаанда үгэ үгтэбэ. Тэрэ үгэ хэлэхэдээ Монголой делегациие хани халуунаар угтаһанайнь түлөө митингдэ хабаадагшадта баяр баясхалан хүргэбэ. Монгол-совет арадуудай эбдэршэгүй хани барисаанай ашаар Монгол ороной социализмын замаар хүгжэн дабшажа байһан тухай нүхэр Д. Цахилгаан хөөрэбэ.

Митингын түгэсхэлдэ Монголой уран бэлигтэн комбинадай хүдэлмэришэдтэ концерт харуулба.

А. ДАШИДОНДОКОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Д. Цахилгаан үгэ хэлэжэ байна. 2. МНР-эй арадай артист Д. Жаргалсайхан.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

НОГООН БАЯЛИГАА ГАМТАЙГААР АШАГЛАХА

1981—1985 онуудта болон 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа болон социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд дотор ой модоной баялиг хүдэлмэрилэгшэдтэ үмэнэ хараюулагатай ехэ зорилго табигдаһан байна. Энэ ой модо гамтайгаар ашаглаха, тэрэниие сэбэрлэн һайжаруулха, промышленна аргаар модо һуулган ургуулха зорилго табигдана. Байгаалиин баялиг — ой модые аршалан хамгаалха шухала гэжэ КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленум дээрэ онсо тэмдэглэгдэһэн һэн.

Энэ асуудалые манай партиин онсо анхаралдаа абаһаниинь гайхалгүй. Байгаалиие хамгаалха, ой модо гамтайгаар ашаглалга хадаа экономическашье, социальнашье ехэ удха шанартай асуудал бшуу.

Ой модон гэшэ ороной байгаалиин комплексдо тон шухала һуури эзэлнэ. Манай Буряад ороной жэшээ дээрэ хаража үзэхэдэ, республикын 35 миллион 170 мянган гектар талмайн 29 миллион гаран гектарые ой модон эзэлнэ. Харин гүрэнэй ой модоной фондын газар республикын газар дайдын 61 процентые эзэлдэг.

Энэ үргэлжэ нэмжыһэн тайга хүн зониие модо ба тайгын продукцаар хангахаһаа гадна, элуурые хамгаалхада ехэ удха шанартай. Тиимэл хадань хото городуудай зон амаралтынгаа үдэр ой тайга руу тэгүүлдэг, хүдөөгэйшье зон тайгын хэшэгые суглуулдаг гэшэ. Ой модон гол, мүрэнүүдые уһаар хангадаг, газар тарялангые хуурай һалхинһаа хамгаалдаг.

«Байгал нуурай бассейнэй байгаалиин баялигуудые хамгаалха ба гамтай зүбөөр ашаглаха талаар саашанхи хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бэелүүлэн, манай республикада ой модо таряжа ургуулха, гал түймэрһөө хамгаалха, гамтайгаар ашаглаха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Байгал нуурай бассейнэй уһа хамгаалха ой тайгын талмай республика дотор 14 миллион 248 мянган гектарай хэмжээтэй юм. Тэрэнэй 88 процентнь гэхэ гү, али 12 миллион 542 мянган гектарынь гүрэнэй ой модоной ажахын органуудай мэдэлдэ үгтэнхэй. Энэ талмайн бүхы ой модон ашаглалгын нэгэдэхи, хоёрдохи гуримда оруулагданхай.

Гол мүрэнүүдээр модо урадхуулга хоригдожо, модо бэлэдхэгшэд тусхай гуримаар хүдэлдэг болоо. Бүхы талмай дээрэ ой модон нарин бүридхэлдэ абтажа, модо отолхо газар научна гуримаар тодорхойлогдоно. Ой модо аршалан хамгаалха, гамтайгаар ашаглаха хэрэг эрхилхын тула ой модоной ажахынууд, лесничествэнүүд шэнээр эмхидхэгдэнэ.

Тиигэжэ, жэшээнь, 1970 ондо республика дотор 104 лесничествэтэй ой модоной 23 ажахы хүдэлдэг байһан һаа, мүнөө 167 лесничествэтэй ой модоной 40 ажахы тоологдоно. Тиимэһээ ой модоной ажахы бүхэнэй харуу-һалха тайгын талмай 1,5 дахин бага болоогдо. Мүнөө лесхоз бүхэндэ 720 гектар ой модон даалгагдаһан гэшэ.

Мүнөө манай ой модоной ажахынууд техникэ болон экономикын талаар хүгжэнги, олон һалбаритай, комплексно предприятинууд болонхой. Тэдэнэр урданайхиһаа орходоо жэшээгүй ехээр хүбилһэн. Тус ажахынууд ой модо хамгаалха, тэрэниие гамтайгаар ашаглаха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулдаг, мүн арадай үргэн хэрэглэлгын эд бараа гаргадаг байха юм. Тиихэдэ тайгын ургамал, жэмэс суглуулагдадаг, хамһабарин ажахынууд эмхидхэгдэнхэй гэшэ.

1970 ондо республикын ой модоной ажахыда 2900 хүн хүдэлдэг байһан һаа, мүнөө тэдэнэй тоо 5600-да хүрэнхэй. Һүүлэй жэлнүүдтэ энэ һалбарида залуу мэргэжэлтэдэй олошорхо байһаниинь һайшаалтай. Үнгэрэгшэ жэлэй мэдээгээр, республикын ой модоной ажахыда дээдэ эрдэмтэй 255, тусхай дунда эрдэмтэй 566 мэргэжэлтэн хүдэлһэн байна. Харин 1970 ондо тэдэнэй тоо тус тустаа 71,158 хүн байһан юм.

Республикын ой модоной ажахын хүдэлмэрилэгшэд жэл бүри 7000—7500 гектарта модо тариха хүдэлмэри эрхилнэ. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй эхинһээ 22 мянга гаран гектарта модон таригдаһан, газар тарялан хамгаалха модоной зурууд 4500 гектарта һуулгагдаһан байха юм. 1983 ондо 7500 гектарта һуулгагдаһан модоной 71 процент ургажа эхилһэн байна. Мүн Байгал шадарай 10 миллион 526 мянган гектар талмайда модо ургуулха, 25 мянган гектарта ойн ургамалнуудые харуулха хүдэлмэри хэгдэнэ. Модоной үрэһэ суглуулха, питомнигуудые эмхидхэхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Энэ талаар илангаяа Бэшүүрэй, Кикын, Хүрбын, Хандагатайн, Улаан-Үдын ой модоной ажахынууд һайн үрэ дүнгүүдые түйлаһан байна.

Ой модоной ажахын һайжарһанай ашаар республикын ой тайга һүүлэй гурбан жэл соо 103750 гектараар үргэдхэгдөө. Ой модо харууһалан ургуулха зорилгоор ой модо самсаалтуулан отололгын хэмжээн үргэдэнэ. Жэшээнь, 1970 ондо 15,5 мянган гектарһаа 288 мянган кубометр модон отологдоһон һаа, 1983 ондо 31,7 мянган гектарһаа 540 мянган кубометр модон отологдоһон байха юм. Тэрэ модо ашаглаха, продукци үйлэдбэрилхэ талаар ехэ оролдолго гаргагдана. Ой модоной ажахынуудта ажал эмхидхэлгын түрүү онол арганууд нэбтэрүүлэгдэжэ, эрхимэй эрхим коллективүүд шалгарна. Бүхы бригаданuудай жараад процентнь хамтын подрядаар хүдэлдэг болонхой. Үнгэрэгшэ жэлдэ манай министерствын харьяата предприятинууд бүхы дээрээ дунда зэргээр нэгэ кубометр модонһоо 36 түхэригэй продукци абаһан байна. Энэнь 1982 онойхиһоо 3 түхэриг 40 мүнгөөр ехэ. Харин тиихэдэ Ивалгын, Кабанскын, Бэшүүрэй, Кикын гэхэ мэтэ түрүү ажахынууд модоной кубометр бүхэнһөө 69 түхэригэй продукци үйлэдбэрилжэ амжаһан байна.

Үнгэрэгшэ жэлэй түсэб ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгээр, нормативна сэбэр продукци үйлэдбэрилгөөр сүм дүүргэгдээ һэн. Арадай ажахыда модо зөөхэ, витаминтай гурил гаргаха, ажаһуудалай хэрэглэмжын эд бараа бүтээхэ даабаринше бэелүүлэгдээ. Тиигэжэ 16 миллион гаран түхэригэй продукци худалдагдаа. Ажаһуудалай үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилэн худалдаха түсэб 108,6 процент дүүргэгдээ. Энэ 1980 онойхиһоо 59 процентээр дээшэ болоно.

Гадна манай предприятинууд хүдөө ажахыда ехэ туһа хүргэдэг гэшэ. Тиигэжэ үнгэрэгшэ жэлдэ колхоз, совхозуудта модо үгэхэ социалис уялгаманай 190 процент дүүргэгдээ һэн. Мүн хоёр-хоёр байратай 25 гэр барижа, 170 иимэ гэрэй материал үгэһэн байнабди. Нийтын малда 1000 тонно үбһэн бэлэдхэгдээ. Бүхыдөө хүдөө ажахыда 2 миллион 530 мянган түхэригэй продукци дамжуулагдан үгтөө.

Эдеэ хоолой программа бэелүүлгэдэ хубитаяа оруулхые оролдон, манай ажалшад ой тайгын хэшэг суглуулха, хамһабарин ажахынуудые эмхидхэхэ талаар ехэ оролдолго гаргана. Тиигэжэ 1983 ондо 123 тонно һамар, 31 тонно жэмэс, 4,9 тонно халяар, 3,7 тонно зүгын тоһон суглуулагдаһан, 29,6 тонно хуһанай шүүһэн абтаһан байха юм. Энэ талаар мүнөө жэлдэшье ехэ оролдолго гаргагдана.

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай предприятинуудта хамһабариин ажахынуудые эмхидхэхэ талаар ехэ юумэн хэгдэһэн байна. Ганса үнгэрэгшэ жэлдэ Ивалгын, Яруунын ой модоной ажахынуудта эбэртэ бодо малай, Буйска лесхоздо гахайн, Түнхэндэ моридой фермэнүүд баригдаа. Тэдэ ажахынууд малайнгаа тэжээл өөһэдөө бэлэдхэдэг, харин Ивалгын ажахыда 73 тонно тарян хуряагдаһан байна. Энэ мэтэшэлэн 18 предприятимнай хамһабариин ажахытай болоһон, долоониинь мал ажал эрхилжэ эхилһэн байха юм.

Ингэжэ олон янзын ашаг үрэтэй хүдэлмэри эрхилбэшье, манай ажахынуудай гол уялгань ой модые түймэрһөө, элдэб үбшэнһөө хамгаалга, хуули бусаар модо отололгые усадхалга болоно. Илангаяа ехэ хохидол гал түймэрһөө эхилдэг. Тиимэһээ түймэр һэргылхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана.

Байгаалиин баялиг ой модо аршалалга, гамтайгаар ашаглалга —бүгэдэ арадай хэрэг. Тэрэниие эмхидхэхэ, хүтэлбэрилхэ гэшэ манай ой модоной ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй уялгата албан болоно бшуу. Тэдэнэй гарта республикын ногоон баялиг үгтэнхэй.

Н. ШЕЛКОВНИКОВ,
Буряадай АССР-эй ой модоной ажахын министр.

ХОЛИМОЛ СИЛОС ҺАЙНААР БЭЛЭДХЭГДЭНЭ

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикымнай колхоз, совхозуудта хартаабха ехээр таригдажа, ниитынгээ адууһа малда, илангаяа гахайнуудта, һайн шанартай тэжээл бэлэдхэхэ арга боломжо олгогдонхой. Тиигэжэ олонхи ажахынуудта хартаабха элдэб зүйлэй ургамалнуудтай холижо, шанарыень һайжаруулхаар хараалагдаһан бодосуудые нэмээд, холимол силос дарагдана.

Улаан-Үдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо 1982 онһоо иимэ тэжээл бэлэдхэгдэнэ гэбэшье, энэ жэлдэ холимол силос дараха хүдэлмэри улам оньһожоруулагдаа. Гахайн фермын дэргэдэ холимол силос дараха нүхэн һайнаар түхеэрэгдэнхэй. Холимол тэжээл бэлэдхэлгэдэ хэрэглэгдэхэ оньһон түхеэрэлгэнүүд технологическа нэгэ лини болгогдон бүридхэгдөө юм. Хартаабха илгагдадаг пункт дээрэһээ эндэ буулгагдана. Дээрэнь капустын хальһан болоод ондоо ургамалнуудай үлөөдэһэн нэмэгдээд, электрын элшэ хүсөөр хүдэлгэгдэдэг КТУ-10 түхэлэй тэжээл хубааридаг оньһон түхеэрэлгээр гаргагдажа, «Волгарь-5» машинада оруулагдаад, ногоон ургамалай зүйлнүүд үшөө жэжээр хэршэгдэнэ. Тиигээд РСП-10 түхэлэй машинаһаа бага багаар буулгагдажа байһан хартаабха ИКМ-5 машинаар үшөө дахин сэбэрлэгдээд, жэжэ болгогдон хэршэгдэһэн ногоотоёо хамта ТКС-6 түхэлэй тусхай транспортероор саашална. Тиихэдэнь БКС-10 түхэлэй түхеэрэлгээр талха тарянанай зүйл, дээшэнь үргэгдэжэ табигдаһан АЗМ-0,8 түхэлэй оньһон машинаар дабһан, мел, прицинитат гэхэ мэтэ бодосууд нэмэгдэнэ. Саашадаа ИСК-3 түхэлэй түхеэрэлгэдэ орожо, һайса худхагдан хэршэгдээд, транспортероор дамжуулагдажа, нүхэндэ хэгдэнэ. Хожомынь үшөө дабһан нэмэгдээд, пленкоор хушагдажа, һолоомоор дарагдана. Һайнаар хушагдаһан тэжээл гутахагүй байна бшуу. Эндэ бэлэдхэгдэһэн 1000 тонно холимол силостэ иимэ зүйлнүүд ороно гэбэл: хартаабха 500 тонно, талха тарянанай зүйл —100, витаминтай ногооной гурил—50, сабшагдаһан ногоон — 300, овощиин үлөөдэһэн—50 тонно. Гадна нэгэ тонно холимол силостэ 10 килограмм дабһан 5 килограмм, мел, прицинитат нэмэгдэнэ.

Ингэжэ энэ тэжээл хэрэглэһэнэй ашаар тус колхоздо гахайда үгтэдэг талха тарянанай зүйлые хэрэглэлгэ эрид доошолуулагдаа юм. Хэрбээ 1982 оной үбэлжэлгын үедэ гахайнуудта 7322 центнер талха тарянанай зүйл үгтэһэн һаа, 1984 ондо 4075 центнер талха тарянанай зүйл, 3293 тонно холимол силос хүртөө юм 1982 ондо гахайн нэмэлтэ шэгнүүр 579 центнер болоһон һаа, 1984 ондо 758 центнертэ хүргэгдөө. Гахайнуудта үгтэһэн бүхы тэжээлэй өөрын үнэ сэн 1982 ондо 510 түхэригтэ хүрэбэл, энэ жэлдэ 352 түхэригтэ болоо. Эдэ тоо баримтанууд юу гэршэлнэб гэхэдэ, холимол силос зүбөөр хэрэглэлгэ хадаа ажахыда нилээд ехэ талха тарянанай зүйлые арьбалха, мүнгэ зөөришье алмаха арга олгоно ха юм. Тиимэһээ ерэхэ үбэлжэлгын үедэ холимол силос хэрэглэжэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозойхид 3000 центнер талха тарянанай зүйл арьбалха гэжэ шиидэнхэй.

Тус колхоздо республикын гахай үсхэбэрилдэг ажахынуудай түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар семинар һаяхан үнгэргэгдөө гэжэ манай газетэ мэдээсээ бэлэй. Энэ семинарта хабаадагшадта холимол силостэ оруулагдадаг ногооной зүйлые «Волгарь-5» оньһон түхеэрэлгээр үшөө дахин хэршэжэ, жэжэ болгогдожо байһан ушар ехээр һайшаагдаа һэн. Мүн холимол силос дарагдада бии байһан дутуу дунданууд ыеньшье тэдэнэр заагаа бэлэй. Тусхайлбал, холимол силос түргэн дарахын тула нүхэнэй хэмжүүр нэгэ доро 100—150 тонно багтаамжатай байбал, һайн гэжэ тэмдэглэгдээ. Холимол силосэй бүридэлые ехэл нягтаар сахиха, харин эндэ буйлуулагдажа, байһан тэжээлэй бүридэлые харахада технологиин заабари үшөөл һайнаар баримталагданагүй гэжэ заагдаа һэн.

Гадна семинарта хабаадаһан колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд өөһэдынгөө ажахынуудта бии байгаа дүй дүршэл тухай хөөрөө. Мухар-Шэбэрэй районой «Искра» колхозой түрүүлэгшэ Е. В. Иванов үгэ хэлэхэдээ, манай ажахыдашье холимол силос дараха иимэ технологическа лини бии гэжэ мэдүүлээ. Харин ногооной зүйлые үшөө дахин хэршэдэг «Волгарь-5» тодхоогдоогүй юм. Тиигэжэ бэлэдхэһэн холимол силосэй хартаабхыень лэ гахайнууд шэлэжэ эдеэд ногооень үлөөжэрхидэг һэн, харин энэ тэжээл эбэртэ бодо малда ехэл таарамжатай байгаа юм гэжэ тэрэ хөөрэнэ. Мүнөө «Волгарь-5» тодхожо, 500 гаран тонно холимол силос бэлэдхэхэбди гээд ажахын хүтэлбэрилэгшэ үгээ түгэсхэбэ.

Бэшүүрэй районой Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой директор Ф. Е. Ефимовэй хөөрөөн ехэ һонирхолтой байгаа. Эндэ холимол силос 1977 онһоо бэлэдхэгдэдэг. Мүн лэ технологическа лини түхеэрэгдэнхэй. Холимол силостэ элдэб зүйлэй кислотануудай бии болохогүйн тула РСП-10 түхэлэй машинада халуун ууралаар хартаабха шанагдажа хэгдэдэг байна. Тиихэдээ бэлэдхэгдэһэн тэжээлдэ хартаабха 54 процент, горох обёосой холисо—20, люцернэ—13, морхообой, хартаабхын эшын холисо—4, витаминтай ногооной гурил—4, талха тарянанай зүйл—5 процент болодог байна. Иимэ тэжээл гахайда үдэр бүхэндэ 5 килограмм хүрэтэр үгтэдэг байгаа. Энэ жэлдэ 1,5 мянган тонно холимол силос дарагдахаар хараалагданхай.

Улаан-Үдын районой «8-е Марта» колхозой түрүүлэгшэ Д. П. Болонев үгэ хэлэхэдээ, һайса угаагдаһан хартаабха донник үбһэтэй хамтаруулжа дарадаг тухайда хөөрөө. Эндэ 500—600 тонно холимол силосэй орохо нүхэндэ донник хартаабха хоёрые үе үеэр дабхасуулжа дарана. Хожомынь «Волгарь-5» машинаар хэршэжэ малда үгтэдэг.

Һайнаар сэбэрлэгдэһэн хартаабха монсогороорнь талха тарянанай зүйлтэй холижо нүхэндэнь хэжэ дараад, дээрэһээнь уһа нэмэхэдэ холимол силос гутадаггүй гэжэ Кабанскын районой Ойморой совхозой директор И. Ф. Лобанов хөөрөө. Дурсагдаһан жэшээнүүд республикын ажахынуудта холимол силос дараха талаар яһала дүй дүршэлтэй болоһыень гэршэлнэ. Таарамжатай технологи хэрэглэн, малай тэжээл болгогдохо, хартаабхаяа бултыень нүхэндэ хэжэ хадагалха зорилго ажахы бүхэнэй урда табигдана.

С. РИНЧИНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо холимол силос бэлэдхэгдэнэ.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

МАЛ АЖАЛ: онсо шухала һалбари

УРДАНАЙНГАА СОЛЫЕ ҺАНАХАЯА ЯАНАБ?!

Булжамуур гэжэ газарта оршоһон хээрын бэлшээридэ хүрэжэ ерэхэдэмнай, Дэбээнэй фермын һаамхай булэг үнеэд шугын захада бөөгнэрэн суглараад байба. Арбаад наһатай хүбүүд үнеэн һүрэгые дүрбэн зүгһөөнь ээрэнэ.

— Һула табихаяа яагаа хүмта? — гэжэ асуубаб.

— Үнеэднай таража, үгы болошохо юм гү, гэжэ айнабди,— гээд эдир мал адуулагшад харюусана.

Дэбээнэй фермын коллектив хэдэн жэлэй саада тээ оролдосотой ажал хэрэгээрээ, ехэхэн амжалтануудаараа гансашье Сэлэнгэдээ бэшэ, мүн республика соогоо суурхадаг байгаа һэмнай. Үбэлжэлгын гү, али бэлшээриин үедэ ехэ һү абахын түлөө энэ фермынхид оло дахин район соогоо социалис мүрысөө үүсхэһэн байха юм. Тиихэдэ Дэбээнэй комсомол-залуушуулай коллектив республикын ажахынуудта дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ шалгарһан габьятай, Энэ коллективтэ Ленинэй орденой кавалер, республикын габьяата малшан А. Д. Цыбендоржиева, Ажалай Алдар Солын III шатын орденой кавалер Н. Б. Лхамажапова, дүй дүршэлтэй олон һаалишад хүдэлжэ байһан юм.

Зүгөөр һүүлэй табан жэлэй турша соо Дэбээнэй һү һаалиин фермын малай ашаг шэмэнь доошолжо эхилээ. Тусхайлбал, үнгэрһэн үбэлжэлгэдэ «Эрдэм» колхоздо хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ үбһэ, сенаж, силос болон витаминтай ногооной гурил бэлэдхэгдэһэн байгаа. Зүгөөр тэжээл буйлуулха цехүүд колхозой фермэнүүдтэ үнгэрһэн үбэлжэлгын үедэ хододоо таһалгаряатайгаар хүдэлгэгдэжэ байгаа. Тэрэл үедэ Дэбээнэй фермэдэ ямар нэгэн шалтагаанһаа цехынь миин байгша һэн. Сошордомо байдалай тохёолдоһонтой дашарамдуулагдан зарлагдаһан коллективэй суглаандашье хабаадалсаа бэлэйб.

— Үсэгэлдэр салин абаад, зарим ажалшаднай фермээрээ ерээгүй. Ши, Егор Тугулдуров, бүлэг үнеэдээ юундэ һаангүй, ула мүргүй үгы болообши?

— Һэ! Би гансаараа архидаа һэн гүб, тэжээлэй цехэй хүдэлмэрилшэдтнай хаана юм?! Бусад һаалишадшье ажалдаа ерээгүй һэмнай...

Малшадай иигэжэ бэе бэеэ зэмэлэлсэжэ байхада, энэ коллективэй ажалай журам һулараа, шанга эрилтэгүйгөөр, харюусалгагүйгөөр, мүр мүрөө хараад лэ коллективэй гэшүүд хүдэлдэг болошоо гэжэ һанагдаа һэн.

Ажалай эмхидхэл тухай хэлэхэдэ, энэ фермые даагшанар жэл бүри гү, али заримдаа жэлдээ хоёр-гурба дахин һэлгэгдэнэ. Тэрэшэлэн, һаалишад, мал адуулагшад, тэжээл буйлуулдаг цехэй хүдэлмэришэд ходоодоо дуталдана. Залуу басагад, хүбүүдые һонирхуулан хүдэлгэхэ, нютагтань түбхинүүлхын тула зохид эрхэ байдал түхеэрэгдэнэгүй. Дэбээндэ ерэхэдэ; «Зүжэг, концерт гэхэһээ байха, юрын киноо үнинэй харанагүйбди», — гэһэн гомдолнууд дуулдаха. Фермын хүдэлмэриие гүйсэд оньһожоруулха хэмжээнүүд абтанагүй. Тусхайлбал, мүнөө жэл зуһаланда һү һаадаг аппарадууд һайнаар хүдэлгэгдөөгүй, олонхи һаалишад үнеэдэй хүхэ дэлэн гараараа шоборооо.

Үшөө нэгэ шалтагаанинь гэхэдэ, үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлэлгэ энэ фермэдэ тон муугаар ябуулагдана гэжэ онсолон зааха зэргэтэйбди. Тусхай дэбтэр соо тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, фермын хорёод үнеэд гурбадүрбэн һарын саада тээ тугаллаад байха ёһотой һэн. Мүнөө табяад үнеэн шэргээд байна. Ямар үнеэн хэзээ тугаллахаб гэжэ олонхи һаалишад мэдэнэгүй. Зоотехническэ гурим эндэ бүдүүлигээр хазагайруулагдана. Жэшээлхэдэ, тугаллахынгаа урда фермэдэ асарагдаха гунжад бодото дээрээ тугал дахуулһуудтай ерэнэ. «Эрдэм» колхозой ахамад зоотехник Д. А. Левкин үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриие ёһотоор хүтэлбэрилнэгүй Дэбээнэй фермэдэ хахад жэлэй туршада дүрбэн техник-үрэжүүлэгшэд һэлгэһэн, үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хэрэгые хэншье хинан шалганагүй.

Байгша ондо Дэбээнэй нэгэшье һаалишан түсэбтэ даабаряа дүүргэжэ шадаагүй.

Н. НАМСАРАЕВ.

Сэлэнгын район.

ТЫНДЭ ХОТО БА ТҮМЭР ЗАМ

Ороной ажабайдалдахи ехэ үйлэ хэрэгые — Байгал-Амарай түмэр замай «алтан» залгалаагай шэрээгдэхэ үдэрые БАМ-ай ниислэл хото — Тындын хүн зон хүлеэнхэй. Хүбшэ тайга соохи энэ залуу хотын мүндэлэлгэ, нэрэниинышье энэ харгытай холбоотой юм. «Оронуудай шаргые мулталдаг газар» гэжэ тэрэ оршуулагдадаг. БАМ-ай, Яхад тээшэ ошоһон автомобилиин харгые барихаһаа һураггүй урид энээгүүр орошодой зүргэнүүд үнгэрдэг байһан гэхэ. Тиин эндэхи хүн зон — эвенкнууд, яхадууд, ородууд эндэ хүнэй буудаг гэр барижа, тэндэнь аянда ябаһан зон зогсожо амардаг байһан. Эндэнь мүнөөнэй хото ободонхой. 60 мянга шахуу хүн ажаһуудаг.

— Тындэ хэдыа Бага ба Ехэ БАМ-ай уулзаһан харгынуудай гансал бэлшэр бэшэ, харин шиидхэгдээгүй олон тоото асуудалнуудай газар болоно, —гэжэ горисполкомой түрүүлэгшэ Б. Федулов ТАСС-ай тусхай корреспондентэй хөөрэлдэхэдөө хэлэһэн байна. Түмэр зам барилгын эршэ дэлисэ ба хүнүүдэй үдэсэ иимэ асуудалнуудые бии болгоно.

Оройдоол наиман жэл соо урданай «Тындинский» гэжэ һуурин тосхоной хүн зон хори дахин шахуу ургаа. Тиихэдээ гансал барилгашад ба ашаглагшад олоор ерээ бэшэ, харин БАМ-ай үндэһэн зон ехээр олошороһон байха юм. Демографуудай анха түрүүшын түсэбүүд болон бодомжонууд дууһан буруу һүрөө. Иимэ баримта һонирхолтой: Тындэ хадаа 13 мянган хүн зонтой Бага БАМ-ай станци байхаар техническэ проектээр хараалагдаһан байгаа юм. Энэ проектдэ, баһал түргэнөөр хуушарһан бэшэшье проектнүүдтэ ажабайдал заһабаринуудые оруугаа һэн. Тындын баригдажа эхилэгдэһэнһээ хойшо арбаад шахуу жэл үнгэрһэн хойно Тындын генеральна түсэбэй эсэсэй вариант баталагдаа.

Харин хүн зоной угаа түргөөр олошоржо байгаашье һаань, саг зуурын гэрнүүд олон дабхар томо гэрнүүдээр һэлгэгдэжэ эхилээ бэлэй. Шефүүдэй — Москвагай барилгашадай туһаламжаар богони болзорто Тындэ мүнөөнэй индустриальна хотын шэнжэ шанартай болоҗо эхилээ. 1975 онһоо хойшо Главмосстройн управлениин коллектив 150 мянган дүрбэлжэн метр болбосон түхэлтэй байрын гэрнүүдые, социально-ажаһуудалай хэрэглэмжын олон тоото барилгануудые хотодо дамжуулһан байна.

Мүнөө үедэ хотын табадахи микрорайондо шефүүдынь болбосон түхэлтэй байрануудые бодхоон, гэр байра, социально-соёлой ба ажаһуудалай хэрэглэмжын объектнүүдые бодхоохо нэмэлтэ программа баһал амжалтатайгаар бэелүүлнэ. Москвагайхидай габшагай ажал түгэс эмхидхэлэй, бэлиг шадабариин үльгэр жэшээ бүгэдэндэ болоҗо үгэнэ. Тэдэнэр хотодо түрүү онол аргаар барилга хэдэг юм.

Тындэ хотоор экскурсида ябаха үедөө ТАСС-ай корреспондентнүүд энэ сэгнэлтын зүб байһые өөһэдөө хараа һэн. Гүбөөнүүдэй дунда хүбшэ тайга соохи Москвагай нэгэ районда журналистнууд ороһон мэтэ болоо һэн. Москвагай барилгануудай архитектура, мүн байшангуудыень уран һайханай талаар шэмэглэн гоёолгонь иимэ бодол түрүүлээ һэн. Москвагайхид байгаалида тон гамтайгаар хандадаг. Сентябриин 1-дэ ашаглалгада тушаагдаһан һургуулиин дэргэдэхи эртэ урдын нарһан тужые байһан соонь тэдэнэр орхёо юм. Бусадшье барилганууд модон соогуур бодхоогдонхой.

— Хотые барижа эхилһэн хүнүүд анханһаа байгаалида иимэ гамтайгаар хандаагүйнь халагламаар юм, — гэжэ В. Федулов хэлэнэ. —Тиин мүнөө жэл бүри арбаад мянган модо, һөөг бургааһа тайгаһаа асаржа, дахинаа һуулгаха болонобди. Горкоммунхозой дэргэдэ ногооруулгын албан байгуулагдажа байнхай.

— БАМ гээшэмнай ерээдүйн харгы болоно. Тиимэһээ эрдэм ,техникын һүүлшын түйлалтанууд тэрэнэй барилгада хэрэглэгдэдэг юм, — гэжэ В. Федулов хөөрэнэ.—Тиин түмэр зам дээрэхи энэ хото баһал жэшээтэ байха зэргэтэй гэшэ. Теэд Тындэдэ баригдажа байһан Ленинградай сериин гэрнүүд мүнөөдэрэй эрилтэнүүдтэ харюусанагүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Эдэнь газаа талаһаа бирагүйшэг, адар томо гэрнүүд юм. Тэдэнэй элдэб детальнууд ба түхеэрэлгэнүүдынь үнэтэй, хүндэшье, хабсаргахадашье хүшэр юм. Балконууд болон подвалнуудай үгы дээрэһээ иимэ гэрнүүд ажаһуугшадта таарамжагүй. Мүнөө үедэ энэ сериин гэрнүүдые һайжаруулха тухай шиидхэбэри батлан абтанхай.

Нютагай Соведэй гүйсэдкомой дэргэдэ ниитэ нэгэн захилшанай алба байгуулхада, залуу хотын социальна асуудалнуудые шиидхэлгэдэ ехэ нүлөө үзүүлхэ байна. Энэ асуудалда худхаһан, хүйлаһан ябадал ямар юумэндэ асарнаб гэжэ Тындын жэшээ дээрэһээ хаража болохо. МПС болон Минтрансстройһоо гадна Тындэдэ үшөө 14 министерство болон албан зургаануудай эмхинүүд өөһэдынгөө предприятинуудые нээнхэй юм. Харин һая болотор тэдэнэй хэниинышье өөһэдынгөө хүдэлмэрилэгшэдтэ гэр байра, соёлой ба социально-ажаһуудалай барилганууудые бодхоолгодо хабаададаггүй байгаа. Саг зуура эндэ байнабди гэһэн шалтаг бариад, транспортын барилгашадшье өөһэдтөө барилга хэдэггүй байгаа юм гэжэ В. Федулов хэлэнэ.

Хабаатай бүхы талануудай мүнгэ зөөриие хамтадхажа, Тындын комплексно баригга тухай һанаагаа табиха капитальна барилгын таһаг байгуулха шухала гэжэ үнэншүүлхын тулада горисполкомдо хоёр жэлһээ үлүү саг хэрэгтэй болоо юм. Мүнөө энээнэй үрэ дүн түйлагдажа эхилээ: мүнөө жэлдэ ОКС энэ зорилгоор 4,5 миллион түхэриг ашаглаха байна. Харин ерэхэ жэлдэ капитальна һомололтонуудайнь хэмжээн хоёр дахин шахуу ехэ болохо.

Коммунальна ажахы, элшэ хүсөөр хангалгын ба албан зургаануудта хабаатай бусад жэжэ ами аминдаа ажахынуудые хамтадхаха гэшэ арадай депутадуудай городской Соведэй ажал ябуулгын гол зорилго болоно. Энэ хүдэлмэриин ашаг үрэ тухай мүнөө хэлэжэ болохо: энээнэй урда элдэб эмхинүүдэй гарта байһан элшэ хүсэнэй объектнүүд городой албанда дамжуулагдаа юм. Ажаһуугшадай кварталнууд болон предприятинуудта элшэ хүсэ эмхитэй һайнаар үгтэдэг болонхой. Энергетигүүд муугаар хүдэлнэ гэжэ хүнүүдэй гомдохонь болёо.

Хотын үйлсэнүүдые хангажа эхилһэн харгышад тухай баһал иигэжэ хэлэжэ болохо. Нэгэ ээнтэй болон сасуун, Тындэ асфальтаар хушагдаа, сэбэр гоё болоо.

Нютагай Соведэй үүргэнь залуу хотын социально-экономическа шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ, барилгашад болон ашаглагшадай кадрнуудые тогтоожо хүдэлгэлгэдэ тэрэнэй улам ургажа байгаа нүлөөнь эдэ жэшээнүүд дээрэһээ харагдана. Хүнүүдэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ иимэр лэ хандаха шухала гэжэ нүхэр К. У. Черненко КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленум дээрэ онсолон заагаа һэн.

Хүнүүд тухай, тэдэнэрэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүд тухай саг үргэлжын анхарал оролдолго ашаяа харюулна. Хүнүүдэй сэдьхэл бодол хубилна: улам олон барилгашад, БАМ-тай хуби заяагаа ниилүүлхые шиидэнхэй. Тэдэнэртэ туһалха гэшэ манай зорилго болоно. Юуб гэбэл, Тындэ гэшэмнай түмэр замай гансал бэлшэр бэшэ, харин Байгал-Амарай түмэр замай оршондохи үргэн ехэ дайдые ажахын гуримаар ашаглаха газар болоно бшуу.

В. БИРЮКОВ,
М. БОРОДЫНЯ,
В. ЖИЛЯКОВ
(ТАСС-ай корр).

Тындэ,
Амарай областъ.

рай залуу артистнар Т. Дугдеева, Г. Моргенев гэгшэдые хэрюусалгата рольнуудта хаража, гүйсэдхэхы шадабаринь сэгнэжэ арга боложо бинэдэ олдобо ха юм.

Монголой мэдээжэ композитор Баттумэрэй «Сэсэгтэй сэнхир алшуур» гэһэн дууе МНР-эй габьяата артистка А. Бутэд хангүүрдажа, «Биелгэ» гэһэн эршэ түгэс хатарые ансамблиин басагадай гүйсэдхэхэдэ, Мон-

эй Гүрэнэй шангай лауреат Л. Сахьянова) сэдьхэлэйнгээ гажаралые сээжэдэ баттаажа ядан зобоно. Тээд Ферхад (Буряадай АССР-эй габьяата артист А. Перепечай) зурхэеэ хубаажа аргагүй...

Баледэй искусствын шэдитэ оршондо абташоод һууһанаа, сценэ дээрэ ялагар гэрэлэй носошоходо, харагшад гэнтэ һэришэһэндэл болоно. Монгол композитор Батсүхын «Зөвлөлт нүхэд» гэһэн дууе

Харин Уртнасан Монголой республикын арадай артистһын тусгаар һайхан хоолойе имагтал энээн орондонь бэшэ, харин хэдэн олон хари гүрэнүүдэ мэдээжэ, танидаг болонхойл. Тэрэниие СССР Союзай Ехэ театра дуулаханиинь үе-үе болоод лэ уридаг... Өөрсэ ехэ бэлиг талаангай гэршэ гээшэмнай энэл бэшэ гү? Нёдондо гастрольдо ерэһээрнь таниха бо-

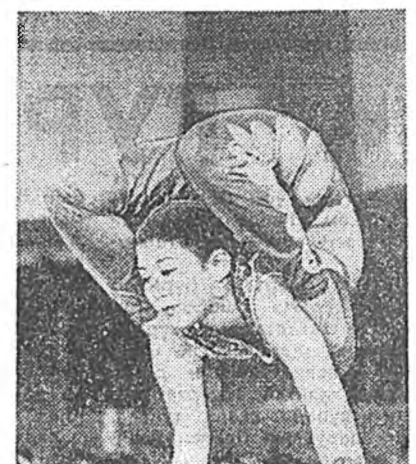

...РХЭНЭЙ ГҮН БАХАРХАЛ

...дэрнүүдтэ Буряадай гүрэнэй Ленинэй орденто ...перо болон баледэй академическэ театрай байшан соо ...ай дотороо үнгэргэгдэжэ байгаа МНР-эй үдэр-...улагдаһан концертнэ программанууд харуу-

голой Арадай Республикын габьяата дуушан Д. Бандиин баритон хоолойн хүнхинэхэдэ, альга ташалган таһалдаагүй.

Харин «Алтайн магтаалые» шагнаһан харагшадай баярые юугээр хэмнэлтэйб?! Г. Явган, О. Болд, Ш. Даша гэгшэд арадайнгаа үндэһэн инструментнүүд дээрэ жэгтэй һайханаар наадажа, бүришье гоёор, хоолойгоо хашан, онсо янзаар дуулажа шададаг бэлигтэйшүүл байба ха юм! «Бара-оо! Бара!» гэжэ баггүй ехээр хүхилдэн, харагшад тэдээндэ баглаа сэсэгүүдые барюулаа...

Тиихэдэ Монголой гүрэнэй дуу, хатарай ансамблиин солистка Б. Цэрэндэжидэй гүйсэдхэһэн буряад, монгол, ород дуунууд хэндэ, юрэдөө, һайшаагдаагүйб! Урихан зулгы шарайтай, хонгёо гэгшын хоолойтой шэнэ танилтаяа зал соо һуугшад хахасаха дурагүй, үшөө дуулахыень урижал байгаа һэн.

...Сценэ дээрэ — һүлэмхи гэрэл. А. Меликовэй «Дуран тухай домог» гэжэ баледэй һүр жабхаланта хүгжэм зэдэлнэ. Дэлгэр һайхан сэдьхэлтэйшье һаа, инаг дурандаа зол хубигүй Мехменэ Бану (СССР-эй арадый артистка, РСФСР-

морин хууршадай дэмжэлгэ доро РСФСР-эй габьяата артист Саян Раднаев гүйсэдхэхэнь гэһэн дикторэй үгэнүүд соностожо, мэдээжэ артист шумууһан түргэн гэшхэдэлээр сценэ дээрэ гаража ерэнэ. Хойноһоонь «Алтайн магтаалые» тугаар гүйсэдхэгшэ гурбан хүбүүдэй бии болохолоор харагшад бүгэдыень халуунаар альга ташан угтана. Тэдэнэй уран гоёор хэдэн дуу гүйсэдхэһэнэй удаа Залуушуулай болон студентнэрэй бүхэдэлхэйн фестивалиин лауреат Зоригто «Булгяа» гэһэн хатар харуулжа, олоной һонирхолые үүсхэбэ. Монгол хатаршанай хүнгэн солбониие, уян нугархайе хаража, үнэн сэдьхэлһээ баясахаар.

МНР-эй арадай артист Ц. Пурэвдоржые дуунда дуратайшуулнай үни заяанһаа хойшо һайн мэдэдэг гээшэ ааб даа. Тиимэһээ мүнөөшье тэдэнэр суута дуушантай баясан уулзаһан, дуулахыень дахиндахин гүйһан байна. Гүндүү һайхан хоолойгоор:

Эрэлхэдэжэ харагдадаг

Элдин сэнхир оромни..,— гэн тэрэнэй таталуулхада, дууниинь театрай байшан соо бэшэ, харин үлгэн сэнхир огторгой доро, үргэн ехэ хабтагай дайдада зэдэлһэндэл үзэгдөө...

Тэрэнэй һүүлээр удаа дараалан һонирхолтой хэдэн номер харуулагдаа. Монголой республикын арадай артист Д. Жаргалсайханай шадамар бэрхээр гүйсэдхэһэн гурбан дуун харагшадай сэдьхэлдэ мартагдашагүй бүхөөр хадуугдаа ёһотой. «Хэдэн мянган хонин» гэһэн Баруун Монголой арадай дууе тэрэ ямар гоёор гүйсэдхэнэб!

лоһон дуушанаа улаан-удынхид нэрьемэ альга ташалгаар угтажа абаа. Харюудань Дж. Пуччиниин «Чио-Чио-Сан» гэжэ опероһоо Чио-Чио-Санай монологые суута дуушан аялгатуулаа. Хадын булагай мэлмэрһэндли, хэды һайхан хоолойб даа!..

Олон харагшадай гуйлтаар артистка үшөө дуулаба. Д. Норсонжавай «Иимэ нэгэн сэтгэл» гэһэн уянгата дуунай зэдэлхэдэ, харагшад сэдьхэлээ долгисуулан байжа шагнаа...

Концертын түгэсхэл тээшэ Буряадай Ленинэй орденто оперо болон баледэй академическэ театрай оюун бэлигтэн— РСФСР-эй арадай артистка О. Короткова Россин Федерациин габьяата артист В. Ганженко хоёр, оперын залуу дуушад С. Дашацыренова, Б. Бороев, МНР-эй гүрэнэй дуу, хатарай ансамблиин бүлэг хатаршад уран шадабарияа харуулаа. Тэрэшэлэн дурсагдаһан театрай дуушад Е. Кыштымова, Л. Третьяков гэгшэд Дж. Вердиин «Травиатаһаа» хэһэгые һонирхолтойгоор гүйсэдхөө гээд тэмдэглэе.

О-о! Хөөрхэн зулгы Эрдэнэтуяа харагшадыемнай хэды ехээр гайхуулаа гээшэб! Үзэгдөө дуулдаагүй уян бэетэй энэ басагахан дабхасуулагдаһан табсангууд дээрэ нугаралдан, «Каучук» гэжэ өөрсэ шэнжэтэй номер харуулхадаа, эрэлхэг зоригтой байһанаа гэршэлжэ, олоной сэдьхэл зүрхэндэ урма баяр түхөөгөө бшуу. Ялалзаһан ногоон хубсаһатай саб гэмэхэн басаганай яһагүй мэтээр нугархые амяа татан байжа адаглаһан хүнүүд: «Харыш, харыш! Уян гээшэнь! Ёһотойл каучук...» — гэлдэн байжа бахархаа.

...Хизааргүй үргэн тала дайдаар хушууран ябаһан хонин һүрэг нюдэндэ гэнтэ харагдахадал гэнэ. Энэ хадаа «Хан-Хэнтэй» ансамблиин дуушан МНР-эй арадай артистка И. Шархүүхэн «Наратай магтаал» гүйсэдхэһэн гээшэ.

М. Глинкын нэрэмжэтэ бүхэсоюзна конкурсын лауреат Вячеслав Бальжинимаевай гүйсэдхэһэнород арадай «Ах, дүүхэймни» гэһэн дуун мүн лэ бултанда һайшаагдажа, залуу бэлигтэн баглаа сэсэг барюулагдаба.

«Хабсагай» гэжэород арадай дуу, Ш. Гуногой «Фауст» гэһэн опероһоо Мефистофелиин бадагуудые лужагганаһан барас хоолойгоор СССР-эй арадай артист Ким Базарсадаев дуулажа, концертын программые түгэсхэбэ.

Арадай артистын дуугаа дүүргэхэлээр, альга ташалганай нэрьеэн доро бүхы дуушад, хатаршад— эдэ концертдэ хабаадаһан хамаг нүхэд сценэ дээрэ гаража, хэтын хэтэдэ залиршагүйгөөр үргэлжэлхэ заяатай хани барисаагаа хамтаараа магтан батадхаба: «Хани ба-ри-саан—най-рам-дал!» «Друж-ба— най-рам-дал..!» гэһэн үгэнүүдээр зал соо суглараһан олон зүүн шагнагшад харюусаба.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВА,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. МНР-эй арадай артист Х. Хавлааш габьяата артистка А. Бутэд хоёр «Ушартай гурбан толгой» гэжэ опероһоо хэһэг гүйсэдхэнэ. 2. Монголой гүрэнэй циркын артистка Э. Эрдэнэтуяа «Каучук» гэжэ номер харуулна. 3. «Тоху»—Баруун Монголой хатар.

А. ПОНОМАРЕВОЙ,
А. ЧЕПАКИНАЙ фотонууд.

СОЁМБЫН ҺҮЛДЭ ДОРО

(ЗАМАЙ ТЭМДЭГЛЭЛ)

Монголой Арадай Республикын Сэлэнгэ аймагаар һаяхан албанай хэрэгээр ябажа ерэһэн байнабди. Монгол орон гээшэмнай ехэл һайхан нютаг байна даа.

Нэлэнхы ургэн сагаан талада, гол үһанай хундыгоор һэеы гэрнүүд хоёр гурбаараа һубаридан сайбайнад. Тэдэниие тойроод, хэдэн зуугаад бумбэгэр сагаан хонид, гарагар томо тэмээнүүд харагдана. Үдэшэ болоходо, аргалай утаа уняар, үхэр малай мөөрэлдөөн талын хэлбэри гэршэлэн һануулаад орхино.

Бидэнэй сугтаа ябаһан «Зүүн хараа» гэжэ госхозой дарга Жавзандорж (парткомой секретарь) Базар хоёр нэлэнхы тээшэ урдажа байдаг багахан горхоной захада ажаһуудаг нэгэ һэеы гэртэй хонишон айлда урижа асарба. Энэ айлай газаа эмээлтэй сагаан морин, тэргэ, мотоцикл, задардаг хаамжа хорёо харагдана. Гэрэй эзэн найман жэлэй саана Монгол ороной баруун нютагһаа нүүжэ ерэһэн Нимаата, тэрэнэй эхэнэр Чайвай, нүхэдынь Кумаар, Отой гэдэгүүд манние тон баяртайгаар угтажа, гэртэ орохые уриба.

Һэеы гэр ехэл аятай һайхан шэнги, нүүдэл зондо аргагүй таарамжатай; үни холо удаан сагһаа мүнөө болотор хэрэглэмжэһээ гараагүй, байһаниинь баһал мэдээжэ. Долоон һааралжан хана, уняа, түхэрэен тоон, бумбэгэр орой —нүүдэл зоной байрын маяг, архитектура болоно гээшэ. Гэрэй дунда набтагар түмэр пеэшэн, гараар шэрэмэл шэрдэгүүд дэбдигдэнхэй, ханын захаар һубарюулан, эмхитэйгээр табиһан ханза, шэрээ —орон болон гэр доторхи элдэб бараа байдал аятайханаар янзалаатай харагдана.

— Хонин ажалда ехэл дадалга хэрэгтэй юм даа,— гэжэ гэрэй эзэн хөөрэжэ эхилнэ.— Зунай һалхи бороогүй сэлмэг сагта хонидоо хаамжа хорёодоо огто хаадаггүй гээшэбди. Нооһониинь үрзыхэ, гээгдэхэ, шэбхэ шорой болохо. Бэлшээридэ эртэ, халуун наранай шангаар шарахаһаа урид садхаахаар гаргадагбди. Үбэлэй сагта һая болотор элдэб хүндэ ушар тохёолдодог байһан. Саһан ехээр орожо, хагда ногоо даража, дууһыень хушажа, малай хоол хоморлуулдаг, тиигэжэ сагаан зуд болодог. Үгы гэбэл, саһан багаар ороод, хара шорой һалхяар туугдажа, хара зуд, баһал нойтон саһанай һүүлээр хүйтэржэ, малай эдихэ хагда ногоон хушагдан, түмэр зуд болодог байһан гээшэ. Мүнөө үедэ орон доторнай социализм байгуулагдажа, гүрэн түрын зүгһөө туһаламжа үргэлжэ үзүүлэгдэжэ, зуд болохо ушар үгы шахуу болонхой гээшэ,— гэжэ хөөрэнэ.—Бидэ энэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 116 хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлээбди. Госхознай 18 мянган хонитой. Тэдэнэйнгээ 100 эхэ хонин бүриһөө 104 хурьга абаа. Хонидоймнай үүлтэр һайжаруулагдажа, толгой бүриһөө дунда зэргээр 3,0—4,0 килограмм нооһо хайшалаа гээшэбди.

«Зүүн хараа» госхоздо 800 толгой үнеэд һаагдадаг. Үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2600 литр һүн һаагдаһан байна. Энэ госхоздо газар тарялан эршэмтэйгээр хүгжэнэ.

10 мянган ороһо тарялангайгаа гектар бүриһөө нёдондо жэлдэ дунда зэргээр 14,5 центнер ороһо хурааһан байна. Тэрэнһээ гадна 670 гектар газарта хартаабха, 22 гектарта овощ ургуулдаг. Бидэ хартаабхашадай звенодо ошоожо, звеньевой Хоомбойтой уулзабабди.

— МНРП-эй XVIII съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула госхозоймнай ажалшад эдэбхитэйгээр оролдожо байнхай. Эртын хартаабхые болзор соонь малтажа, үдэр бүхэндэ 30—40 тонно Улаан Баатар эльгээнэ гээшэбди,— гэжэ хөөрөө һэн. Үнгэрэгшэ жэлдэ ажахыгаараа гектар бүриһөө дунда зэргээр 220 центнер хартаабха суглуулаа, Ажахы ургасаяа богони болзорто сүм хуряажа шададаг дүршэлтэй болонхой. Эртын хартаабха июль һараһаа эхилээд, августын 15 болотор гектар бүриһөө 90 центнер суглуулдаг байна. Суглуулжа абаһан поли дээрэнь һургуулиин һурагшадай гээгдэһэн хартаабхые мэшээглэн суглуулжа ябахыень харабабди. Нэгэ үдэрэй туршада 5-дахи классай һурагша Антолог 3 мэшээг, 4-дэхи классай Батжаргал 4 мэшээг хартаабха суглуулжа,. нэгэ үдэр соо 30—40 түхэриг мүнгэ олоһон байна. Үхибүүдэй хартаабха суглуулжа тушаахатайнь адли тэрэ үдэрынь тоосоо хэдэг заншал тэдэниие ехэтэ урмашуулдаг.

Тус ажахыһаа хүдэлмэриин 6 баатар ургажа гараһан. Дэнсэмаа гахайн комплексдо ажалладаг, Бүниа — эбэртэ малда, Равжаа— хонишон, Дашдорж, Баяраа, Цайван —газар тарялангай ажалда хүдэлнэд. Хандсурэнгын Самбага V, VI, VII табан жэлнүүдтэ үргэлжэ шалгаржа, Сэлэнгэ аймагай арадай Хуралай депутадаар удаа дараалан һунгагдаһан байна. Энэ ажахы жэл бүри 7—8 миллион түхэригэй сэбэр ашаг олзо оруулдаг байха юм.

Мандал сомондо «Зүүн хараа» госхозой хүүгэдэй саадые даагша Баяндэлгэр бидэниие ехэтэ һонирхуулан, 3—8 наһатай багахан хүнүүдэй байдалтай танилсуулба. Гэгээн сагаан, һаруул байшанда орожо ерэхэдэмнай, багашуул урма баяртай бидэниие угтажа амаршалха зуураа, «Зургаан һарын нэгэндэ», «Би гармошко дээрэ нааданаб», «Ходоодоо наран байг лэ!» гэжэ дуунуудые дуулажа, манние ехэтэ баясуулба. Хүүгэдэй байшанда аятай һайхан, сэбэр сарюун, элдэб янзын наадан-хай, хүмүүжүүлгын булан, таһаг гэхэ мэтэ байха юм. Жэшээлхэдэ, түрэлхидэй ба тэдэнэй зүблөөнэй булан, түрэһэн үдэрэй баярай, арюун сэбэрэй булангууд гэхэ мэтэ. Мүнөө үедэ Монгол орондо хүмүүжэжэ байгаа хүүгэдэй байдал, тэдэниие хамгаалха, хүмүүжүүлхэ хэрэг улам ехэ хубилалтада оронхой гээшэ. Энэ хэрэг улас түрын удха шанартай болонхой. Урдань ажалша арад зоной хүүгэдэй бага балшар наһанһаа эхилжэ, баяд ноёдой зараса болодог, мал адуулдаг, хүшэр хүндэ хүдэлмэри хэдэг байһаниинь мэдээжэ. Хубисхалта Монгол орондо мүнөө багашуулда горитой анхарал хандуулагдана гээшэ.

Пионернүүдэй амардаг «Гүн нуур» гэжэ лагерьта ерэхэдэмнай, һургуулиин 200 гаран хүүгэд амаржа байба. Путевконь 15 хоногой юм байна. Байра байдалынь аргагүй һайн. Хяагтын болон Красночикойско районуудай ажалшадай туһаламжаар 1979 ондо тус лагерь баригдаһан түүхэтэй. Энэ лагерь хадаа мэлмэгэр хүхэ, гүнзэгы нуурай, нэлэгэр харанхы ой модоной захада баригданхай. 5—6 үхибүүн һуужа павильон соо байрлана Лагериин хүдэлмэрилэгшэ Дамдинсурэн Бата хоёр спортын талмай, хүмүүжүүлгын булан, клуб болон эдеэ хоолой газараар дахуулжа харуулаа һэн. Пионерэй имэрхүү лагерь энэ аймаг дотор хамта хоёр юм ха. Һургуулиин үхибүүд зунай хонгор һайхан сагта эндэ бултадаа амарха арга боломжотой.

Дулаан-хаан уулын хормойдо оршодог байгаали хамгаалгын музей һонирхолтой байба. Энэ музейдэ табятай байһан модоор болон яһаар һиилэгдэһэн 500 гаран зүйлнүүд арадай уран бэлигые гэршэлнэ. Эндэхи байгаалинь һайхан гээшэ! Тойроод хада хабсагай, элдэб янзын модон, ургамал, хүйтэн булаг аршаанууд...

Удаадахи гайхалнай Алтан-Булагай түүхын музей байба. Музейн дарга Ц. Хишигжав манда монгол арадай соёмбо тухай һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгэбэ. 1924 ондо Арадай I Ехэ хурал Бүгэдэ Найрамдаха Монгол Арад Уласые соносхоһон байна. Энэ үдэр баһал гүрэн түрын һүлдэ болохо шэнэ соёмбо баталагдаһан байна. Эндэ тэрээн тухай тайлбарилан хэлэхые оролдоё. Эгээл дээрэнь табан хушуута мүшэн байна. Энэ хадаа агууехэ илалта туйлаһанай, шэнэ байдал тогтооһоной тэмдэг. Удаань гурбан хушуута гал дүлэн. Тэрэ монгол арадай саашадаа улам дэлгэрэнгы хүгжэлтэ, бадаралга, мандалга харуулна. Гурбан ошо дүлэн хадаа арад зоной үнгэрһэн байдалай, мүнөө үеын, ерээдүйн түүхэтэ хүгжэлтые элирүүлһэн ушартай.

Наран, һара хадаа хуушанай монгол арадай урданай тамга, һара наран шэнги мүнхэ гэрэлтэ хэлэ, бэшэгэй ургалта тэмдэг болоно. Доошоо хараһан гурбалжан хушуун гээшэ— эб найрамдалай годли, монгол арад зоной эб найрамдалда дуратай номгон зан, абари, эрхэ сүлөөтэй бэеэ даанги байдал хамгаалжа шадаха тэмдэг харуулна. Дээрэ доро хоёр байһан сэхэ булан— үнэн зүб, һайн һайхан, сэбэр сэхэ, шударгы ябадал, зол жаргал элирүүлнэ. Эдэ хоёрой хоорондо хоёр загаһан— эрэгтэй, эмэгтэй зоной тэмдэг, хоёр нюдэн, юрэдөөл загаһанай нюдэн шэнги анихагүй, хододоол һэримжэтэй байха, хамта дээрээ энэ тэмдэг бүхы эрэгтэй эмэгтэй арад зоной ухаатай, сэсэн мэргэн, һонор һэримжэтэй байхые тодорхойлно. Хоёр захын гонзогор булангууд— хэрэмэй хананууд шэнги хатуу, эбтэй, эмхитэй нэгэн дуутай байхын тэмдэг. Монгол гүрэнэй соёмбо гээшэмнай иимэ үльгэртэй, тайлбаритай, удха түгэлдэр байна.

Монгол ороной Сэлэнгэ аймаг ехэл холын хубисхалта түүхэтэй аймаг байна. Арадай хубисхалай үлгы, Монгол—Зүблэлтын найрамдалай «алтан богоһо» гэжэ Сэлэнгэ аймаг нэрлэгдэдэг юм.

Д. ДАГБАЕВ,
Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй таһагые даагша.

...ЗОНОЙ АША ТУҺАДА

...ниловай нэрэмжэтэ ...зурагай музейн ...Монголой Арадай ...бликын арадай ...хүгжэлтые ха-...Социалис Монгол ...выставкэдэ хүн-...хоолой промыш-...үдэр үнгэргэг-

...ороной хүнгэн, ...промышленнос-...үеын туйлалта-...үлэтэй танил-...хүн зон эндэ ...рба. Буряадай ...министрнүүдэй Со-...лэгшын нэгэдэ-... С. Н. Булдаев ...һэн дээрэ со-... МНР-эй хүнгэн ба ...промышленнос-...рэй нэгэдэхи ор-...-Осорын Дагва-...үгэбэ. Түрэл оро-...ба эдеэ хоо-...ленностиин хүг-...саашанхи зорил-...министрэй ор-...рэнгыгөөр хөө-

...ба эдеэ хоолой ...хадаа ара-...ниитэ комплек-...урдан түргэнөөр ...һалоарнуу-...лоно. Хүн зоноо ...гэлмжын эд ба-...хоолой зүйл-...дүүрэнээр ...министерствы-...риятинуудай кол-...ролдоно.

...ба эдеэ хоолой про-...үйлэдбэриин ...1960 оноо ...хүрэтэр 6 дахин ...ншалта боло-...һаа гадна хи-...дэгэл, трикотаж ...ханай консервэ, ...болон талхаар ба ...олон зүйлнүүдые ...болонхойбди. Мүн ...соо продукци ..., угаагдаһан ...3,1 дахин, һэеы— ...һон бүд — 10,

болбосоруулагдаһан арһан— 4,2, гутал — 6,3, мяхан— 5,3, хилээмэ — 7,7, талханай зүйлнүүд — 19,7 дахин дээшэлээ. Тиихэтэе хамта ороноймнай арад зоной тоо жэл бүри 3 процентээр ургажа байна.

Арадай ажахын болон соёл болбосоролой хүгжэлтын 1981 — 1985 онуудай гол шэглэлнүүд соо хараалагдаһанай ёһоор, хүнгэн промышленностиин продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн 50—55 процентээр, эдеэ хоолой промышленностиин — 32-36 процентээр дээшэлхэ байна. Долоодохи табан жэлдэ энэ хүнгэн бэшэ зорилгоёо бэелүүлхын тула капитальна һомололгын хэмжээн үнгэрэгшэ табан жэлэйхиһээ 2 дахинаар дээшэлхэ. Тэрэнэй ашаар 30 гаран шэнэ объектнүүдые барижа, ашаглалгада оруулагдахаар түсэблэгдэнхэй. Мүн тиихэдэ ашаглагдажа байгаа хэдэн предприятинууд үргэдхэгдэхэ, һэльбэн шэнэлэгдэхэ юм.

Капитальна һомололгын 70 процент шахуунь Советскэ Союзай технико-экономическа туһаламжаар ашаглагдаха байна, — гэжэ министрэй орлогшо саашань хөөрэбэ.

МНР-эй хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностиин хүгжэлтэ харуулһан выставкэ дээрэхи уулзалгада КПСС-эй Буряадай обкомой хүнгэн промышленностиин болон арадай хэрэглэмжын эд бараанай таһагые даагша Ю. Р. Дмитриев, промышленностиин таһагые даагша Н. А. Розанов, республикын нютагай промышленностиин министр М. Ф. Завгородняя, эдеэ хоолой промышленностиин министр Н. И. Кузнецов, МНР-эй хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин эрдэм шэнжэлэлгын ба проектнэ институдай директор Б. Дашцэрэн гэгшэд хабаадалсаа.

Д. АМОГОЛОНОВ.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС · АПН

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН XXXVIII СЕССИ

НЬЮ-ЙОРК. ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXXVIII сесси хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Сентябриин 17-до болоһон тэрэнэй түгэсхэлэй заседани зүблэхэ зүйлэй үлөөшэ асуудалнуудые, тэрэ тоодо хүгжэлтын зорилготойгоор уласхоорондын экономическа харилсаа тогтоохо тухай үргэн ехэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ асуудалые зүбшэн хэлсэлгэдэ зорюулагдаһан байгаа.

Хүгжэжэ байгаа оронуудые газаашалан харшалха яһадалаа үлөөхэ зорилготой США болон тэдэнэй союзнигууд иимэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхые буруушаажа байнхай. Сессиин түрүүлэгшэ Х. Ильюэка (Панама) пленарна заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, адли тэгшэ эрхын үндэһэ һуури дээрэ уласхоорондын худалдаа наймаанай, мүнгэн һангай харилсаануудые тогтоохо зорилготойгоор залуу гүрэнүүд иимэ хөөрэлдөө хэхэ гэһэн хараа бодолтой байһанаа мэдүүлээ һэн гэжэ һануулба. Эдэ бүгэдэ капиталис гүрэнүүдэй зүгһөө экономическа хашалта харшалалтые болюулха арга олгохо байна.

Баруунай томо ехэ гүрэнүүд ушаржа байһан кризисые бусад оронуудта ашажа, хүгжэжэ байгаа оронуудые уһайгүйгөөр дарлан мүлжэхые, дээрмэдэн тонохые оролдоно гэжэ Мексикэһээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ П. Муньос Ледо «77-ной бүлэгэй» үмэнэһөө мэдүүлбэ. Энээнһээ боложо һая байгуулагдаһан олонхи оронууд урагшаа дабшана бэшэ, харин экономическа хүгжэлтэдөө горитой ехээр хохидоно.

Уласхоорондын экономическа харилсаае шэнэдхэн хубилгаха тухай хүгжэжэ байгаа оронуудай үүсхэлые социалис хани нэгэдэлтэ оронууд дэмжэнэ гэжэ ГДР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо, тус оронһоо ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ Г. Отт БССР-эй, НРБ-гэй, ВНР-эй, ГДР-эй, МНР-эй, ПНР-эй, СССР-эй, УССР-эй ба ЧССР-эй үмэнэһөө үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Иимэ хараа шэглэлнай залан сэхэ юм.

США болон бусад зарим империалис гүрэнүүдэй хархис хараа бодолһоо уламжалан, Генеральна Ассамблейн хөөрэлдөөнүүдые эхилхэ. энэ асуудалые тэрэнэй ээлжээтэ 39-дэхи сессиин зүблэхэ зүйлдэ оруулалгые хойшолуулха баатай боложо байнхай.

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМЫН ГОЛ ЁҺОНУУДААР

АДЕН. Саудовска Аравиин Коммунис партиин (КПСА) август һарада болоһон хоёрдохи съезд тухай түгэсхэлэй коммюнике эндэ тараагдаба.

Дарлагдаһан арад түмэнэй аша туһые түлөөлдэг хүдэлмэришэн ангиин партиин — КПСА-гай съездые зарлалга дотоодын болон гадаадын хархис хүсэнүүдэй дайсан харша ябуулгануудай оршон байдалда үнгэрһэн байна гэжэ коммюнике дотор хэлэгдэнэ. Гэбэшье манай орон дотор национальна сүлөөрэлгын хүдэлөөн улам үргэдэжэ байна.

Иимэ эрхэ байдалда съезд зарлалга партиин хүсэ шадалай ургажа байһые, үзэл сурталан, политическэ ба эмхидхэлэй талаар нягта жагсаалтай байһые элирхэйлэн гэршэлбэ гэжэ документ дотор хэлэгдэнэ. Эдэ бүгэдэ марксизм-ленинизмын ба пролетарска интернационализмын гол ёһонуудаар үндэһэлдэг хараа шэглэлые КПСА-гай бэелүүлдэг байһанай ашаар туйлагдаа.

Дэлхэй дээрэ ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгада эсэргүү, тэрэниие зайсуулан сарахын түлөө тэмсэл улам үргэдэжэ байна гэжэ съезд дээрэ тэмдэглэгдэбэ.

КПСА-гай ЦК-гай тоосоото элидхэл съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ баталагдан абтаба гэжэ коммюнике дотор заагдана. Партиин тодхогдоһон Программа болон Уставые делегадууд мүн лэ батлан абаа. Съезд партиин ЦК-гай шэнэ бүридэлые, ЦК-гай Политбюрое һунгаба. КПСА-гай ЦК-гай Генеральна секретарь һунгагдаа.

Советскэ Союзай Коммунис партитай, бусад Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудтай хани барисаагаа, һаналаа нэгэдэлгээр бэхижүүлхэ шухала гэжэ съезд дээрэ баталагдан абтаһан документнүүд соо заагдана.

СЪЕЗДДЭ БЭЛДЭНЭ

ГАВАНА. Кубын Компартиин ЦК-гай Политбюрогой ээлжээтэ заседани эндэ боложо. «Гранма» газетын мэдээсэлэй ёһоор, Кубын коммунистнуудай ерэхэ жэлдэ болохоёо байгаа III съездэ бэлэдхэлэй, партиин дээдэ хуралдаанай документнүүдэй проектнүүдые зохёолгын асуудалнууд тэрээн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

«РУДЕ ПРАВО» ГАЗЕТЫН ҺАЙНДЭР

ПРАГА. КПЧ-гэй ЦК-гай хэблэлэй орган болохо «Руде право» газетын һайндэр ажалшадай найр наадаар Ю. Фучигай нэрэмжэтэ Соёлой ба амаралтын парк соо дүүрэбэ. Олон мянгаад айлшад редакциин коллективтэй, мэдээжэ публицистнүүдэй ба уран зохёолшодтой уулзалгануудта хабаадаһан байгаа. Ниитын эмхинүүдтэй, зохёохы холбоонуудтай, спортын бүлгэмүүдтэй хамта газетын редакци соёлой гоё һайхан программа бэлдээ.

«Руде право» газетын һайндэр Чехословакиин олоник-тын дунда партийна хэблэлэй нэрэ хүндэтэй байһые, КПЧ-гэй XVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар ажалшадые элсүүлэн хабаадуулгада тэрэнэй эдэбхитэй үүргэ дүүргэдэг байһые үшөө дахин элирхэйлэн харуулаа. Эб найрамдалай, буу зэбсэгүүдые хуряахын, социалис хани харилсаата оронуудай нэгэдэлые, жагсаалые саашадань бэхижүүлхын түлөө тэмсэл уулзалгануудай гол темэ болоһон байна. Һайндэрэй хэмжээ ябуулганууд республикын бусад хотонуудта үнгэргэгдэбэ.

Б. КАРМАЛИИН ХӨӨРӨӨН

ДЕЛИ. Демократическа Афганистанда эсэргүүгээр соносхогдоогүй дай үүдхэжэ байһан баруунай хэдэ хэдэн оронуудай дайсан харша политика тэрэнэй аюулгүй, бэеэ дааһан байдалда ехэ уршаг тойбо татана гэжэ НДПА-гай ЦК-гай Генеральна секретарь, ДРА-гай Революционно Советэй Түрүүлэгшэ Б. Кармаль мэдүүлбэ. Тэрэнэй правительствада, революциин туйлалтануудта эсэргүү тэмсэл ябуулхын тула Афганистанай газар дайда руу эльгээгдэһэн контрреволюционно бандануудые бүридүүлгэдэ афган арадай дайсад олон миллион доллар гаргашална гэжэ тэрэ Бүхэиндиин радиогоор үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Контрреволюционно этэгээдүүд Афганистантай хүршэ оршодог зарим оронуудтахи, Пакистандахи 117 лагерьта бэлэдхэл гарана.

ДРА-гай аюулгүй байдалые хангалгада Советскэ Союзай үзүүлжэ байдаг интернациональна туһаламжые Б. Кармаль үндэрөөр сэгнэбэ. Манай хуулита правительствын гуйлтаар совет сэрэгүүд орон доторнай байлгагдана. Республикын дотоодын хэрэгүүдтэ гадаадаһаа зэбсэгтэ хамаа-ралсалгын бүрин хүсэдөөр зайсуулагдажа, байдалай һайжархадань, дайсан харша иимэ ябуулгануудай саашадаа лаб гаргагдахаяа болиходонь, совет сэрэгүүд гаргагдаха байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Апрелиин революциһаа хойшо үнгэрһэн үе соо манай ажалшад шэнэ общество байгуулгада ехэ амжалтануудые туйлаа гэжэ Афганистанай хүтэлбэрилэгшэ тэмдэглээ. Мүнөө Афганистанай хүн зон арадай засагаар, ороной правительстваар олгогдоһон демократическа эрхэ сүлөөнүүдтэй болонхой.

КПД-гэй КОНФЕРЕНЦИ

КОПЕНГАГЕН. Даниин Коммунис партиин конференци хүдэлмэреэ Ютланди гэжэ хахад аралай хойто хубидахи Нерресуннбю хотодо дүүргэбэ. 350 шахуу делегат орон доторхи политическэ байдалай, коммунальна һунгалтада бэлэдхэлэй асуудалнуудые, эб найрамдал хангахын, шахардуу шанга байдалые һулаоуулхын түлөө, ехэ капиталда эсэргүү, ажалшадай үндэһэн аша туһын түлөө тэмсэлдэ коммунистнуудай бэелүүлхэ зорилгонуудые зүбшэн хэлсэбэ.

Экономическа кризисһээ уламжалан орон доторхи байдал айхабтар хүндэ хүшэр болонхой гэжэ баталагдан абтаһан тогтоол дотор заагдана. Буржуазна кабинедэй хараа түсэбүүд ажалшадай салин хүлһые доошолуулха, социальна һомололгонуудые хороохо зорилготой байна. Эдэ хараа түсэбүүд хүдэлмэригүйшүүлые улам олошоруулха юм. Мүнөө үедэ Даниин 280 мянган хүн хүдэлмэригүй байһаар.

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

СЭДЬХЭЛЭЙМ ГУРБАН ТАЙЛБАРИ

ХОЙТО ЗУНИИНЬ баһал зуһаландаа буунхай байгаабди. Июлиин эхеэр нэгэ үглөөгүүр колхозой малай бригадир Жанчибай Сэмпил хойноһоо табилуулжа ерэбэ.

Ерэ ерэһээр, бүхы зониие суглуулжа, үбһэндэ гараха тухай зугаа дэлгэбэ. Минии эжыдэ хандажа:

— Танай хүбүүн бухал шэрэхэ. Тугал адуулганда хүгшэдые ябуулха болоо гээшэш,—гэбэ. Һүүлдэнь намда сэхэ хандажа:

— Таанадай зэргэ ухибууд дайнай газарта партизан болоод ябана ха юм даа. Ажал хэхэ сагтнай ерээ гээшэ. Хойто гүүртэһээ Володя гаралсаха. Ойлгосотой гү?—гэжэрхибэ.

— Хамаагүй ошохоб,—гэжэ нүхэртэеэ ошохо болоһондоо баяртай хэлэбэб.

Теэдшье Сэмпилэй урдаһаа буруу үгэ хэлэжэ болохогүй. Тэрэ — зондо хүндэтэй. «Хүнды сээжээрээ ходо буудуулһан хүн»,—гэжэ хүнүүд тэрээн тухай хэлсэдэг. КВЖД-гэй дайнда иимээр шархатаа гэлсэдэг. Харин энэ дайнда Москва шадар гараа хүндөөр шархатажа, хойто хабарынь табигдажа ерээд, энэ мүнөө бригадир ябана. Гарынь ходо яншажа зобоодог һэн ха. Зүгөөр нэгэшье үгэ хэлэхэгүй, дайнда ябаһанаа оройдоо хөөрэхэгүй.

Хэды хоноод байхада, сэгээн агаартай, үнгын сэсэгүүд олбогтой, хүхын дуунай шэмэгтэй Хэлтэгы нютагта буубабди.

Бүтүү бургааһан соогуур могой шэнгеэр годирһон Сулхара толой эрьеын үбдэгсөө ногоое гарта хүлтөөрөө сабшажа, ойн наруули газарта шэнэ һургаагуудаар түхеэрһэн отогуудаа хушабабди. Иимэ отог соо ямар һайхан хангалтама үнэр хамар сорьёжо байдаг бэлэй!

Уданшьегүй уһанай эрьеын болдогууд соохи гар хажуурай үбһэнэй хатажа, яр-ябта бухалнуудай бии болохолоор, бидэнэйшье ажал эхилбэ.

Ваанхи ахайхан һуришэнтэй, Сэжэбэй Чимид бухал оруулагшатай, Володя, Дамбын Дашанамжил бидэ гурбан — игээд лэ халуун хаһамнай оробо. Үглөөнһөө үдэшын боро хараан болотор — хээрэбди.

Тэрэ багтаа һурилөөд, урагшаа Сулхара зүбшан нэмжыһэн сэбэр талын үбһэ сомоһоор, бүри холохон ошодог болобобди.

Нэгэ халуун үдэр Байсын баруун захын халсагай шулуун үндэр добуунай боорида үбһэ һурилжэ байхадаа, Дашанамжил бухал тээшэ урилдажа ябаһан Володя бидэ хоёрые байлгаад, иигэжэ хэлэбэ:

— Һөө-я! Уһанда ороод ерэхэмнай гэжэ ахайханһаа һурахамнай гү?

— Юрэдөө, бил һурахагүйб. Намайе харааха,—гэжэ Володя таһа арсаба.

— Ши һураад үзэл даа,—гэжэ, Дашанамжил нам тээшэ хараба.

— Ошоходоо өөрөө һурыш!—гэһэн аад, ондоо бодолдо абтажа:— Чимидһээ һураад үзэһүү,—гэжэ нэмээбэб...

Сулхарын эрьедэ ерэжэ, моридоо бургааһанай һүүдэрэй тунга соо табижархёод, налгай эрьеэр уһа руу һүрэжэ оробобди. Хүбшэһөө эхитэй голой хүйтэн уһан гансата сэлмээжэ, иишэ тиишээ харабабди. Одоол мүнөө баруун эрьедэ улаан таша улаагаһын һөөг обёорогдобо. Энэл һэн бэзэ!

Һая болоһон улаагана аман соо гашуу урьюулаад, аятай зохид. Тэндэ нилээн болошобобди.

«Хаанабта? Үтэр ябагты наашаа!»—гэһэн Чимидэй шэнгэн абяан гэнтэ соностоходол гэбэ.

— Аниргүйхэн эндээ байгаад, үшөө эдие. Юун болоо юм!—гэжэ Дашанамжил бидэ хоёртоо шэбэнээд абаба.

Нэгэ хэһэг болоһон хойно сухалтай абяан дээрэ дээрэһээ дуулдажа, байжа тэсэхын аргагүй болобол даа.

Ерэхэдэмнай, Чимиднай:

— Иигэжэ үгы болохо хадаа хожом уһанда орохомнай гээд үзэгтылши!—гэжэ ганирба.

Бухалаа шэрээд, һуридөө түрүүн хүрэжэ ошобоб. Һүримнай хахадтаашье хүрөөгүй байна. Харалшаһан боро сатин самсаяа ногоон дээрэ наранда хаянхай, газарта хадхаһан хуһан асаяа тулаад, амияа даруулжа байһан Ваанхи ахайхан намайе муухайгаар хараба.

— Хаана үгы болообта? Уһа руу ошоо алтайт? Һүри нюруулаагүйдөө ябахабди гэжэ бү һанагты, барнаагууд!—гэжэ бадашаад, ногоон соо байһан зэд манеркэ тээшээ уһа гудамхихаяа зорибо хэбэртэй.

Түргэн холо болоодхибоб. Урдаһаамни Володя галгюулжа ябана. «Одоол тараг эдихэш даа»,—гэжэ һанахадаа, досоогоо энеэдэһэмни хүрэхэдэл гэнэ.

Хүрэжэ ошоһоор хараалгаба даа. Эсэгынгээ урдаһаа дуугараа ха—гэнтэ ахайханай хашамал хоолой ойн наагуур суурятаба...

Үнэндөө ахайхан олон үгэгүй, түни сэдьхэлтэй хүн бэлэй. Нүхэрһөө гээгдэжэ, дүрбэн ухибуудээ өөрөө хүл дээрэнь гаргажа ябаа, ехэ хүбүүгээ — Бата-Мүнхэеэ сэрэгтэ һаяхан ябуулаад байгаа. Чимиднай шумууһан, үгэ хүүртэй, шабжархай бэрхэ, нүхэрынь фронт гараһан, гурбан басагадаа гансаараа үлмылүүлжэ ябаһан эхэнэр һэн.

Иимэ зон тэрэ хүшэр сагта хамтын байдал гүнзэгыгөөр ойлгодог, даалгагдаһан хэрэгэй харюусалгые үнэн сэхээр бэе дээрээ даажа ябаһан дээрэһээ бидэ гурбанай ажалһаа һамшахада, сухалаа хүрэхэ эрхэтэйшье байгаа һэн ха гэжэ мүнөө һанагшаб.

Халяарта, Хохюуртын хүбшын сабшалангуудай үбһэ сожо абаад. Сагаан нуурай гүүртын үбэлэй байрада буужа ерэбэбди. Һара шахуу саг соо хүбшэ хангилаар ябаһан бидэндэ голдо буухада, досоо уужам болоһон шэнги. Нуурай баруун-хойно манай гүүртын зуһалангай гэрнүүд жэрылдэхэ. Зүгөөр мүнөө минии һанаан — сэхэ хойшоо. Худанай саагуур нэмжыһэн тужа дээгүүр алад саашань харахадамни, саана дээгүүр Тураасгайн хүнды элеэр харагдана. Наанань тосхондо минии нагаса эжы байдаг. Аяар хоёр һара соо хараагүйб.

Нэгэ үдэр хүнһэшэн Буйдаан Базар ерэхэдээ, түйсэтэй зөөхэй намда асарба. Түйсэеэ танихадаа, досоомни бүришье жэбжэгэнэбэ. «Юун гээд табилга һурахам ааб»,—гэһэн бодол амар заяа үзүүлхэеэ болибо.

Хоноод ерэхээр ахайханһаа табилга абаад, Сэмпил бригадирта хандабаб.

— Энэ хаһаг тэргэдэ гүүгэ оруулаад, үдэһөө хойшо ошохош. Унагаяа заабол дахуулжа үзөөрэй,—гээд, тэрэ оройдоо арсабагүй.

Нээрээшье, тэрэ үедэ унадаг моринойм мүр холошоһон аад, Пойгоройн боро гэжэ гүүгээр бухал шэрэжэ байһан байгааб. Ажалдаа гарахадамни, унаган гэртээ үлэхэ, бусахадашни инсагаалһаар, урдаһааш харайжа ерэхэ. Иимэ зоргоороо унаган мүнөө яахаяа ябалсажа үгэхэб — бүри яажашье дахуулжа ядабаб.

Худанай гарасаар гараад, саашаа ябаха болоходоо, гүүмни гэдэргээ шархаагаад, газар хороохо юумэ бэшэ. Иигэжэ гүүнтэеэ «хэрэлдэһээр», нагаса эжынгээ жаахан гэрэй газаа хүрэжэ ерэбэб. Хэрэлсы дээрээ гараад байһан, уриханаар харагдадаг бүхэтэр хүгшэниие обёорходоо, досоомни хайлахадал гэбэ.

...Үхибүүдээр түлэг наадажа байтараа, харан гэһээмни, наран орохо тээшээ. Гэртээ түргэн ошобоб.

— Энэ шүдхэршчи унагаяа үгылөөд самнажа байна. Тэрэ хашаа соо абаашаад, бүхөөр уяха болоо гээшэ хаш,—гэжэ нагаса эжымни хэлэбэ.

Харан гэһээмни, гүүмни досоогоо халуун сог шэнгээһэн мэтэ, галзуу нюдөөр харгы тээшээ шэртэн, хирэ болоод лэ аашалжа байба: туруугаараа газар сабшана, дэлһэниинь хиидэнэ, шанга шангаар инсагаална, шэхээ һүрмылгөөд шагнаархана, һүүлээ шарбана.

Боро хараан болохолоор, бүри байхын аргагүйгөөр годоорбо даа. «Унагаяа заабол дахуулжа үзөөрэй» гэжэ Сэмпилэй хэлэһэн үгэнүүд намда эгээл эндэ ойлгосотой болобо.

— Хүбүү-аан! Ши ябаха болоо гээшэ аа гүш. Энэшни һүниндөө уялаа жолоогоо таһалаад, хашаа хорёо унагаагаад ябашахал даа. Хожом ерэнэ аабзаш даа. Энэ бэеэрээ һургуулишни эхилхэ болоо гүбэ даа,—гэжэ нагаса эжымни намайгаа аргадан һагад хэлэбэ.

Теэд ябаха дурамни яашье үгыл даа. Сухалаа хүрэжэ, мориёо хэдэн дахин тархи түрүүгүй, гам хайрагүйгөөр ташуурдан гэһээмни, бүри хумхаарба даа. Ябахаһаа бэшэ арга болёо гэжэ ойлгосотой болобо.

Тэргэдээл аһажа үрдихэдэмни, гүүмни урагшаа шуумайба. Боожоёол шанга адханхайб. Мориной хурдан хатар гээшые одоол тэрэ үдэшэ үзэһэн хүнби гээ һаа, үнэн байха. Харанхы боложо байхада, Тужадаа хүрэжэ ерэбэб. Гүүмни харгыгаа алдангүй табилуулна. Мүнөө болоһон хойно тэрэнь намда юунһээшье үнэтэйгөөр һанагдадаг.

Зүгөөр Тужада тулажа ерэхэдээ, досоомни муушаг болобо. «Шүдхэр үхэдэл гэжэ юугээ хэлсэгшэб. Бодхуул бандидууд угтажа болог... Орбон түгсэг дайража, лиха болоо һаа, һан хэрэг»,—гэжэ бүри жэхыдэһэм тэргэһээ шангаар

Ой соо шэб нэгэл жэгдэ шуу

Тужаяа гаталжа лада гарахадаа, рэл ороходол гэ Худан һанааемни эхилбэ. Эрьедэнь гол хүүен-хааян на. «Гарасамни бэлэй?» гэжэ бо гүй байтарни, уһа руу ороод, хадаа, хэдэн дахи барин угзарһаар сэхэн эрье газар гарашаба.

Сагаан нуураа зүүлжээ талын гыгаар гүүмни геэр табилуулба. холо бэшэ болоо шье гэрэл оро тээһээ хүйтэн һэ бэнэ. Тэргын дог руунай түбэрөөн, сагаалаан сууряан урда ой руу холо

Гэнтэ унаганай инсагаалха шэхэнэ ханхинаад абаба. лонгүй, өөрөө ранхы сооһоо би

Дэлэнгээ умбажа унагаяа үнэрдэн, бар болотороо гүүмни шэшэрэн байхадал гэбэ. огторгойдо одо жылдан байхыа роо агша бэлэйб.

Н. Г[...]

(Түгэсхэлынь хо[...] гараха).

Спорт

ДЭЛХЭЙН ЧЕМПИОН ИЛАБА

А. Карпов Г. Каспаров хоёрой хоорондо шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Москвада үргэлжэлһөөр. Гурбадахи партидаа дэлхэйн чемпион А. Карпов сагаанаар наадахадаа, түрүүшын ябадалһаа эдэбхитэйгээр добтолбо. Нэгэдэхи партидал адли, тэдэнэр сицилианска хамгаалалта наадаба. Хүндэ хүшэр байдалда орожо, Г. Каспаров 31-дэхи ябадалдаа шүүгдэбэб гэжэ мэдэрээд, нүхэрөө илалтаарнь түрүүлэн амаршалһан байгаа.

Дүрбэдэхи партинь үсэгэлдэр наадагдаа.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

Спортлотонуудай сентябриин 15-да үнгэргэгдэһэн 37-дохи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо.

«49-һөө 6-ень таaxa спортлото»: 455.852 билет ороо.

Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (16 карточка) таагшад — 1.779 түхэриг, дүрбэн номер (649 карточка) тааһан хүнүүд—63 түхэриг, гурбан номер (13,481 карточка) таагшад 5 түхэриг абаха байна.

«36-һаа 5-ень тааха спортлото»: 3.522.514 билет ороо.

Табан номер (13 карточка) тааһан хүнүүд — 10.000 түхэриг, дүрбэн номер (2.372 карточка) таагшад — 168 түхэриг, гурбан номер (87.813 карточка) тааһан хүнүүд 6 түхэриг абаха.

«Спортлотонуудай» 37-дохи тиражай шүүбэринүүд сентябриин 26-һаа октябриин 26 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

▲ «Урожай» бүлгэмэй Россин соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Чебоксары хотодо болобо. Шэтын хүдөөгэй мэргэшүүл илалта туйлаһан байна. Манай республикын һуршад хоёрдохи һуури эзэлээ. Эрхүүгэй спортсменүүд бронзо медальнуудаар шагнагдаба.

Хэжэнгын районой хүүгэдэй спортын һургуулиин тренер спортын мастер Цырендулма Доржиева М-2 упражненеэр харбахадаа, 2364 очко тудажа, Россин соведэй чемпионка болоо. Тэрэ 70 болон 30 метртэ илажа гараһан байгаа. 60 метрһээ харбахадаа мүнгэн, 50 метртэ бронзо медаляар шагнагдаһан байха юм.

Буряадай хүдөө ажахын институдай хоёрдохи курсын студент Владимир Доржиев дүрбэдэхи һуури эзэлбэ.

МЭРГЭН ГОДЛИНУУД

Удаань Узбегэй ССР-эй Термез хотодо үнгэргэгдэһэн «Урожай» бүлгэмэй Түбэй соведэй мүрысөөндэ В. Доржиев 2299 очко тудажа, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргээ. Тренер Г. И. Эрдынеева тэрэниие һурган һоридог юм.

▲ Һур харбалгаар РСФСР-эй кубогта хүртэхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөн Ярославска областиин Андропов хотодо болоно. Шэтын областиин суглуулагдамал команда илажа, кубогаар шагнагдаа. Чувашай АССР-эй мэргэшүүл—хоёрдохи, Буряадай АССР-эй команда гурбадахи һуурида гараба.

Манай республикын уласхоорондын классай спортын мастернууд С. Николаева («Динамо»), И. Лукашевич («Труд») 10-дахи, 12-дохи һууринуудые эзэлбэд. Эрэшүүлэй дундаһаа манай «Спартак» бүлгэмэй түлөөлэгшэ спортын мастер Алексей Черняк 8-дахи һуури эзэлһэн байгаа.

▲ Һур харбалгаар «Эдир динамовец» гэһэн спартакиада Шэнэ-Каховко хотодо болобо. Манай республикын түлөөлэгшэдэй бүридэлдэнь ороһон Россин соведэй суглуулагдамал команда хоёрдохи һуури эзэлһэн байгаа. «Динамо» бүлгэмэй Буряадай республиканска соведэй спортын мастернууд В. Бубеева, Е. Леонова гэгшэд эрхим зурганай тоодо ороһон байха юм.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

Уласхоорондын классай спортын мастер Павел Яковлев хадаа манай республикын бэлигтэй бэрхэ хүнгэн атледүүдэй нэгэниинь юм. Тэрэ Москвада болоһон XXII Олимпиин наадануудта хабаадаа һэн

Байгша ондо тэрэ «Ханн барисаан-84» гэжэ уласхоорондын мүрысөөндэ 1500 метртэ урилдахадаа, 5-дахи һуури эзэлһэн байгаа. Сентябриин эхеэр Словакиин арадай восстаниин 40 жэлэй ойдо зорюулагдажа, ЧССР-эй Банска-Бистрицэ хотодо үнгэргэгдэһэн уласхоорондын мүрысөөндэ илаба. Эндэ 1500 метрэй урилдаанда 3 минута 43, 48 секунда саг харуулжа, нэгэдэхи шанда хүртэһэн байха юм.

Эдэ бүхы амжалта илалтануудта тэрэнэй тренер — РСФСР-эй габьяата тренер В. Д. Демин ехэ габьяатай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: П. Яковлев.

В. ПЛУТТЫН фото.

ТОБШОХОНООР

△ Хүнгэн атлетикээр Москвагай түрүү һуури эзэлхын түлөө нэмэл мүрысөөндэ хэдэн үндэр үрэ дүнгүүд туйлагдаһан байгаа. Ороноймнай суглуулагдамал командын атледүүд энээндэ хабаадаа һэн. 4×800 метртэ эстафетэ дамжуулгатай мүрысөөндэ СССР-эй шэнэ рекорд тогтоогдоо һэн — 7 минута 07,40 секунда. Нютагаймнай хүбүүн — уласхоорондын классай спортын мастер Александр Костецкий, Одессэһээ Масунов, Московско областьһоо Калинкин, Москваһаа Матвеев гэгшэд энэ рекордын авторнууд болобо.

△ Хүнгэн атлетикын олон зүйлөөр РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Тула хотодо болоһо, 30 область, хизаар, автономито республикын суглуулагдамал команданууд хабаадаһан байгаа.

Буряадай багшанарай институдай студентка спортын мастерта кандидат Надежда Суворова долоон зүйлөөр мүрысэхэдөө, 5368 очко абаба. «Трудовые резервы» бүлгэмэй инструктор спортын мастер Наталья Соболева тэрээнһээ 47 очкогоор гартаа.

△ Дүтын зайда урилдалгаар, харайлгаар РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Горький хотодо үнгэргэгдэбэ. 50 гаран область, хизаар болон автономито республикын 200 шахуу хүнгэн атлет хабаадаһан байгаа. ЛВРЗ-гэй спортклубай инструктор спортын мастер Ирина Зайцева 400 метртэ урилдахадаа, табадахи һуури эзэлээ. Зүүн Сибириин технологическа институдай студентка, спортын мастерта кандидат Ольга Козлова 200 метрые 24,7 секунда соо гатагһан байна.

М. БОРИСОВ.

⊙ Уласхоорондын ехэ мүрысөөнүүд Италиин хэдэн хото городуудта үнгэргэгдэжэ, СССР-эй суглуулагдамал команда хабаадаһан байна.

«Трудовые резервы» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй Олимпиадада бэлэдхэлэй түбэй түлөөлэгшэ, уласхоорондын классай спортын мастер Татьяна Позднякова Римэй олимпийскэ стадион дээрэ 3 мянган метртэ урилдахадаа, 8 минута 35, 48 секунда саг харуулжа, түрүү һуури эзэлээ. Тэрэ Лос-Анджелеста үнгэргэгдэһэн Олимпиин наадануудай чемпионка М. Пуйкые (Румыни) ахижа гараһан байна. Удаань Риети хотодо Позднякова 1500 метртэ урилдахадаа, мүнгэн медаляар шагнагдаба.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЫН ҺОНИН

★ Хүнгэн атлетикээр СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө Донецкын «Локомотив» стадион дээрэ үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ Европын чемпионадта мүнгэн медаляар шагнагдаһан Татьяна Позднякова 3000 метртэ гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо шанда хүртэһэн байна.

◆ Дундуур болон холын зайда урилдалгаар РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө Рязань хотодо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ манай республикын түлөөлэгшэ спортын мастер Геннадий Темников шалгарба. Тэрэ 10 мянган метртэ урилдахадаа 28 минута 45,6 секунда саг харуулжа, РСФСР-эй чемпион болоо.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физическэ культура ба спортын комитет ЛВРЗ-гэй спортклубай инструктор Ирина Зайцевада хүнгэн атлетикээр СССР-эй спортын мастерай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

Аха дүүнэр Знаменскинуудай дурасхаалда зорюулагдажа, Сочи хотодо үнгэргэгдэһэн уласхоорондын мүрысөөндэ хабаадахадаа, И. Зайцева 400 метртэ 53,94 секунда саг харуулжа, спортын мастерай норматив дүүргээ һэн. Энэ зундаа тэрэ мастерай нормые табадахин үлүүлжэ, Буряадай АССР-эй рекордые 52,5 секундада хүргөө.

Зайцева хадаа 400 метрэй урилдаанда республикын оло дахин чемпионка, бүхэроссин ба бүхэсоюзна мүрысөөнүүдтэ нэгэнтэ бэшэ илажа гараһан, шанда хүртэһэн хүн юм. Тэрэнэй амжалтые ЛВРЗ-гэй спортклубай тренер Валерий Аверков тэн адляар хубаалдана.

✧ Һурагшадай дунда хүнгэн атлетикээр бүхэроссин түгэсхэлэй мүрысөөн эдэ үдэрнүүдтэ Брянск хотодохи «Десна» гэжэ стадион дээрэ үнгэргэгдэбэ. 50 гаран область, хизаар болон автономито республиканууудай 300-гаад атлет энээндэ хабаадажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байгаа.

ЛВРЗ-гэй спортклубай тренер В. Аверковэй һурган хүмүүжүүлдэг атледүүд — Улаан-Үдын 42-дохи һургуули дүүргэһэн спортын мастерта кандидат Андрей Татуйко болон Борис Рыжук һайн үрэ дүнгүүдые харуулба. Татуйко 100 метртэ 11,1 секунда саг харуулжа, дүрбэдэхи һуури эзэлээ. Рыжук дабалтануудтай 400 метрэй урилдаанда 58,2 секунда саг харуулжа, эдиршүүлэй дунда Буряадай АССР-эй шэнэ рекорд тогтоогоо.

Б. МИРОМАНОВ.

ОЛОНДО ҺОНИРХО[...] АША ТУҺАТ[...]

«Человек и закон», «Советская юстиция», «Социалистическая законность», «Государство и право» «Хозяйство и право» гэһэн журналнуудта захил 1984 оной августын 1-һээ эхилэнхэй. Эдэ журналнууд уншагшадай дунда үргэнөөр таранхай, һонирхолтой гэжэ тоологдодог болоһоор үнинэй юм.

«Ажалша коллективүүд тухай» хуули һаяшаг манай орондо баталагдан абтаа. Гэр байрын асуудалшье ажалшадай, коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралһаа гараагүй. Захиргаанай гурим, журам хазагайруулга тухай РСФСР-эй кодекс баталагдаа. Уголовно эрхэ болон ажалай журам сахилгын дүрим шэнэлэгдээ. Хуули сахиха тушаа бусад хэмжээнүүдшье харагдаа. Дээрэ дурсагдаһан юридическэ журналнууд эдэ бүхы асуудалнуудта дүүрэн харюу үгэжэ шадаха.

Уран гоёор шэмэглэгдэһэн «Человек и закон» гэжэ журнал уншагшадай һонирхол татадаг болоһоор үнинэй юм. Энэ журналда гансашье һонирхолтой рассказ, очеркнууд толилогдодог бэшэ, мүн прокуратура болон мүрдэлгын хүдэлмэрилэгшэдэй ажал хэрэг тодоор харуулагдадаг. СССР-эй Юстициин министерствын орган болодог энэ журналые саашадань бүри һонирхолтой болгохо талаар ехэхэн оролдолго гаргагдана. Хуули ёһо сахилгын темэнүүдтэ зорюулагдаһан статьянуудые, уншагшадай һонирхоһон асуудалнуудта тодорхой харюунуудые энэ журналай хуудаһануудта олохот. Арадай дружиннигуудай, нүхэдэй сүүдэй гэшүүдэй ажал хүдэлмэридэ туһаламжа болохоор материалнууд олон байха.

Хүн зоной юридическэ эрдэм мэдэсэеэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ «Советская юстиция», «Социалистическая законность» журналнууд ехэ нүлөө үзүүлдэг. СССР-эй прокуратурын орган болодог «Социалистическая законность» журнал хүн зоной ажаллаха, амарха, ажаһууха болон бусад эрхые хамгаалха тухай материалнуудые олоор толилдо[...] хи зургаануу[...] совхозуудай, болон ниитын дунда хуули ёһо[...] хай хөөрэдэг б[...]

РСФСР-эй Ю[...] нистерствын, Р[...] ховно сүүдэй дог «Советская журнал юсти[...] сүүдэй органууд рэг тухай, гэм[...] дые һэргылхэ, сэхэ талаар ямар үнгэргэдэг тухай[...] той статьянууд[...] Мүн гурим ха[...] тай тэмсэхэ зо[...] байгуулагдаһан хинүүдэй— ара[...] нигуудай, нүх[...] дэй, арадай за[...] дай Соведүүдэй эдэбхи үүсхэл, тухай хөөрэһэ[...] той материал[...] журналай хууда[...] шажа болохоор. ёһо сахиха т[...] лагдаһан хубила[...] лон шэнэ тогто[...] саг үргэлжэ «Советская юст[...] налда захил хэ[...] хуули ёһо са[...] лаар хэблэгдэһэ[...] муud тухай мэдэ[...] жа байха аргата[...] тициин эрхим[...] шэд тухай оч[...] нууд олоор ни[...]

СССР-эй [...] академиин, гү[...] ёһо журам сах[...] тудай зүгһөө «Государство и[...] нал гүрэнэй бү[...] рам заршам са[...] ри шудалжа ба[...] тэ ехэ туһа хүр[...]

1977 онһоо «Хозяйство и[...] журнал соо [...] бэриин ашаг [...] лүүлгэдэ, эконо[...] жэлтэдэ ёһо жу[...] гын үзүүлдэг [...] тодорхойгоор Ажахын хүтэлб[...] совет хүдэлмэри[...] номистнууд бол[...]

ХЭНДЭ НАЙДАНА ГЭЭШЭБ?

«Бүхы министерство, албан зургаан, гүрэнэй комитет болон управленинүүдэй автотранспорт болон тракторнуудые һүниин сагта газаа харууһагүй орхихо ябадалые хорихо тухай» тогтоол Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет 1983 оной август һарада баталан абаа һэн. Хэнэйшье мэдэһээр, гараждаа машинаяа табяагүй жолоошод, трактористнууд хубиингаа хэрэгтэ гүрэнэй транспорт хэрэглэхэдээ хэды ехэ гаргаша хохидол гүрэндэ асарна гээшэб?

Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд тус тогтоолой хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байһан тухай хирэ-хирэ болоод лэ, тусхай шалгалта үнгэргэжэ байдаг юм. Мэнэ һаяхана тиимэ нэгэ шалгалта ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд, ниитын түлөөлэгшэд үнгэргэһэн байна. Үдэшын 6-һаа һүниин 12 час болотор Улаан-Үдэ хотын гурбан районуудай газар дээгүүр шалгалта хэгдэбэ. Тэдэнэй дүн хаража, согсолжо үзэхэдэ, олон машина, техникэ жолоошодой гэртэ һүниин сагта орхигдодог байгаа. ГАИ-гай пропагандын таһагай инспектор Р. З. Хакимовтай суг ябалсаһан ниитын түлөөлэгшэд Октябрьска районой Никольск, Октябрьска поселогуудай үйлсэнүүдые шалгажа үзөө. Газаа табигдаһан машинануудай арбаад жолоошодой гэртэнь орожо, «Гүрэнэй машина газаагаа юундэ табинабта?» гэһэн асуудалда харюу абаһан байха юм. Жэшээнь, Улаан-Үдын районой «Сельхозхимия» нэгэдэлэй ашаанай машинын жолоошон В. В. Гырылов машинаяа газаагаа табинхай, һанаа амархан телевизорээ хаража һууба.

— Машина газаагаа табиха гэһэн зүбшөөл хүтэлбэрилэгшэдэйтнай зүгһөө үгтэнхэй гү? — гэжэ ГАИ-гай инспектор нүхэр Хакимов асуугаад, жолоошоной бүхы документые шалгаха баатай болобо.

— Тиимэ зүбшөөл үгылби даа. Командировкодо ябаад, Бэшүүрэй районай «Победа» колхозой ашаа горплодоовощной баазада 4 часта буулгаад, гаражаа холошоогоод, газаагаа табиба гээшэб. Иигэжэ машинаяа ходо газаагаа табидагби,— гээд тэрэ һэнгэргүйгөөр харюусаха юм.

Поселогой нүгөөдэ үйлсэдэнь мүн лэ тус нэгэдэлэй ашаанай машина жолоошон Золотухинай хашаа соо хаалгатай байгаа.

— Үглөөгүүр эртэ хүдэлмэришэдые Южный поселогой шубуунай фабрикада абаашадаг хүм. Машинаяа газаагаа табиха зүбшөөл автоколонныain начальник А. А. Нечаевһаа абтанхай юм, — гэжэ жолоошон А. А. Золотухин хөөрэнэ.

Үглөөдэрынь ГАИ-гай дежурнада дуудуулжа ерэһэн «Сельхозхимия» нэгэдэлэй начальник А. А. Нечаев үзэгдэһэн эдэ ушарнуудые иигэжэ тайлбарилаа: «Жолоошон Золотухинда машинаяа газаагаа табиха гэһэн зүбшөөл нээрээшье үгтэнхэй юм. Юуб гэхэдэ, манай гараж Сэлэнгэ мүрэнэй баруун бэедэ [illegible] Улаан-Удэ хо-даг.

— Гараждаа юундэ дежурна машина баридаггүй юмта? — гэжэ нүхэр Нечаевһаа асуухада, тэрэ тодо харюу үгэжэ шадахагүй байшоо.

Нүгөөдэ — Гырылов тухай иигэжэ харюусаа: «Жолоошон Гырылов машинаяа заһабарилхаар гараждаа ерэһэн юм. Тэрэнэйнгээ һүүлээр хэндэшье хэлэнгүй машинаяа газаагаа табиһан байба ха юм. Элдэб шалтагаанаар дура зоргоороо машинаяа газаагаа табижа һураһан Гырылов хэдэн удаа зэмэлүүлһэн, 30 түхэригэй ялашье түлэһэн байха. Зүгөөр эдэ бүгэдэһөө ямаршье тобшолол хэнэгүй. Мүнөө тэрэнэй ээлжээтэ нэтэрүү энэ ябадалыень коллективэйнгээ суглаан дээрэ хаража үзөөд, тодорхой хэмжээ абахабди».

...Октябрьский поселогой Тобольская үйлсын 58-дахи гэрэй хашаа соо «51—59 БУР» гэһэн номертой «Москвич» машинын табигдаһан байһые харгадаба. Тодорхойлон элирүүлхэдэ, энэ машина Улаан-Удэ хотын столовонуудай 1-дэхи трестын нэгэдэхи столовын эдеэ хоол шэрэдэг машина байшоо.

— Манай столовонуудай трест машинануудаа табиха гаражгүй юм. Тиимэһээ бүхы машинануудаа айлнуудай газаагуур табидаг гээшэбди, — гэжэ тус машинын жолоошон Г. Д. Мордвин харюусана.

Республикын ГАИ-гай бусад хүдэлмэрилэгшэд Улаан-Үдэ хотын Железнодорожно, Советскэ районуудай гудамжануудта эзэгүйгөөр табигдаһан олон тоото машинануудые элирүүлһэн байна. Эдэнэр бултадаа хүтэлбэрилэгшэдэйнгээ зүбшөөлгүйгөөр гүрэнэй машинануудые газаагаа табижа һурашаһан, журамгүй жолоошод байшоо.

Республикын Министрнүүдэй Соведэй баталан абаһан тогтоолые иигэжэ хазагайруулжа байдаг дурсагдагша предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд эдэ бүгэдэһөө тобшолол хэжэ хотын гудамжануудаар тараһан машина, техникээ гаражда суглуулжа табиха сагынь болоо бэшэ гү?

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ, манай корр.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Таряа хуряалга-84» —материалнуудай суглуулбари. МНР-эй үдэрнүүд Буряадай АССР-тэ «Ханн нүхэдэйнгөө амжалтаар омогорхон» — В. Нотовой статья. «Фермэ бүхэндэ — элбэг тэжээл» — материалнуудай суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Банкын хиналта доро» — П. Фишевэй статья. «Малай үбэлжэлгэ ойртоо» — шалгалтын бригадын материал. «Баяр баясхалан» —Р. Гаязовай статья.

Гурбадахи хуудаһанда: «Монголой профсоюзуудай соёлой түб» — М. Пүрэвсүрэнэй статья. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд. Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Харгын дүрим сахилгада зорюулагдаһан материалнуудай суглуулбари.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.10 — Һурагшадта зорюулагдаһан концерт. 10.50 — «Перелетная птица в проливе»—уран һайханай фильм. 11.55 — И. Штраусай зохёолнуудһаа концерт. 12.40—Шэнэ һонин (12.45 хүрэтэр). 15.15— Шэнэ һонин. 15.30 — Баримтата фильм. 16.20 — Прагын камерна оркестрэй концерт. 16.50 — СССР-эй арадай багша А. М. Ивановтой һурагшад уулзаха. 17.35 — «Шатарай һургуули».

Улаан-Үдэ. 18.05 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 18.20 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 18.30 — «Үглөөдэр «Европейская история» гэжэ фильмын бүхэсоюзна премьерэ.

Москва. 18.45 — Спортивна программа.

Улаан-Үдэ. 19.30 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — [...]ское тосхоной [...] **Москва.** 20.30 — [...] дамжуулга. 22.00 — [...] 22.35—«Вечный зов» [...]тэй уран һайханай [...] дохи фильм. [...] дэр — түби дэлхэй [...] 24.00 — Шатарай [...] чемпионат.

ХОЁРДОХИ ПРО[ГРАММА]

Москва. 16.25—[...] 18.05 — «Эб[...] залуушуул». **Улаан-Үдэ.** 18.4[...] холнуга. 18.55 — [...] фильм. **Москва.** 19.30 — [...] фильм. **Улаан-Үдэ.** 19.45 — [...] на суглаануудай [...] нооршон. **Москва.** 20.00 — [...] ухаан ба ажабайда[...] **Улаан-Үдэ.** 20.30 — [...] тата фильм. **Москва.** 21.00 — [...] нойрсогты, багашуул[...] —«Советска Союз[...]» «Время».

Редак[тор] Р. Б. ГАРМ[...]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-88-08, зам.редактора—2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-58-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81 корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95 отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, [...] Н-04687. Заказ № 217. Индекс 0464[...]